

Remigius, Schleswig 1486

A Latin Grammar in Facsimile Edition
with a Postscript by

JAN PINBORG

Published by the Royal Danish Academy
of Sciences and Letters in Honour of
the Quincentenary of

The University Library of Copenhagen

Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab
Historisk-filosofiske Meddelelser 50:4

Kommissionær: Munksgaard
København 28. VI. 1982

DET KONGELIGE DANSKE VIDENSKABERNES SELSKAB
udgiver følgende publikationsrækker:

THE ROYAL DANISH ACADEMY OF SCIENCES AND LETTERS
issues the following series of publications:

Bibliographical Abbreviation

Oversigt over Selskabets Virksomhed (8°) <i>(Annual in Danish)</i>	Overs. Dan. Vid. Selsk.
Historisk-filosofiske Meddelelser (8°) Historisk-filosofiske Skrifter (4°) <i>(History, Philology, Philosophy, Archaeology, Art History)</i>	Hist. Filos. Medd. Dan. Vid. Selsk. Hist. Filos. Skr. Dan. Vid. Selsk.
Matematisk-fysiske Meddelelser (8°) <i>(Mathematics, Physics, Chemistry, Astronomy, Geology)</i>	Mat. Fys. Medd. Dan. Vid. Selsk.
Biologiske Skrifter (4°) <i>(Botany, Zoology, General Biology)</i>	Biol. Skr. Dan. Vid. Selsk.

Selskabets sekretariat og postadresse

The address of the Academy is:

*Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab |
The Royal Danish Academy of Sciences and Letters,
H. C. Andersens Boulevard 35,
DK-1553 Copenhagen V.
Denmark.*

Selskabets kommissionær

The publications are sold by the agent of the Academy:

MUNKSGAARD EKSPORT- OG TIDSSKRIFTSERVICE/
MUNKSGAARD EKSPORT AND SUBSCRIPTION SERVICE,
35, Nørre Søgade,
DK-1370 Copenhagen K,
Denmark.

Remigius, Schleswig 1486

A Latin Grammar in Facsimile Edition with a Postscript

by JAN PINBORG

Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab
Historisk-filosofiske Meddelelser 50:4

Kommissionær: Munksgaard
København 1982

*Published with a grant from
Niels Bohr Legatet*

Synopsis

In 1486 Stephan Arndes issued the first Latin grammar printed in Denmark, the so-called *Remigius* (Schleswig 1486). It is here edited in facsimile from the only extant copy in the Royal Library of Copenhagen. The book is part of a long tradition for writing manuals of Latin grammar: it consists of six independent treatises which together cover the most fundamental parts of Latin morphology and syntax. It succeeds in reducing the complicated discussions of more scientific grammars to a manageable number of rules, but it abandons the attempt to add explanatory adequacy to the meagre rules. Manuals of this type proved easy to criticize, but difficult to replace.

JAN PINBORG
Institute of Greek and Latin Medieval Studies
University of Copenhagen

*Bibliothecae Universitatis Hafniensis
e quinto suo saeculo exeunti
Regia Academia Scientiarum Danica
hanc editionem dedicat*

28.VI.1982

Contents

TEXT

Medieval handwritten additions on the first blank leaf	7
“Remigijs” sive “Dominus que pars”	9
Regimina “Sortes currit”	29
De ordine constructibilium	32
XXIV regule grammaticales	33
Metra de constructionibus	54
Comparationes	56

POSTSCRIPT

The <i>Remigijs</i>	68
Regimina	65
Ordo constructibilium	70
Regulae congruitatis	70
Metra constructionum	73
Comparationes	74
<i>Remigijs</i> the book	75
Appendices I–III	
I. The handwritten additions	76
II. The source of the <i>Fundamentum & Regulae</i> printed by Gotfred of Ghemen	79
III. The <i>Remigijs</i> text of Paris BN lat. 7492	80

Remigius
sive Dominus quæ pars.
~~~~~  
*Sleswyck, p. Steph. Arudes,*  
*J. a. (ante 1500.)*  
~~~~~

Liber Rarisimus
forte unicus (in specie?)

pedu tar poetar q' alioz dicitur p'ntile. q' pedes g'ntat
 h'it pedes dissillabaz d'oz. Admune bim' 2 trim'
 Virentibus g'ntat ex duab' breuib' sillabis vt lege
 mare 2 id e' d'az' tpm qz breuis sillaba h'z tati vniu'
 tpe in placoe h' longa sillaba h'z duo tpa in placoe v'
 illaba q' tuis e' d'um tpe touz. In q' b' f'z' loqe spa
 auz des gemare q'uz illi p'podez q'm g'ntat ex duabo
 loqis 2 id e' tpm vt esaz salte andez gaudes
 q' st pedes dissillabaz d'oz. Tabracho g'ntat ex tribus
 breuib' sil 2 id e' tuz tpm vt f'azze ruzze fuzze
 q'uz illi. nolesz g'ntat ex t'bz loqis sillab' 2 id e' s'ze
 tpm vt donabat. t'pestat. paup'az. q' Amphim' auz
 g'ntat ex pa 2 vltima loqis 2 media breui qo e' quaz
 tpm vt ponifex arafex t'zuz illi. q' Amphibrach' g'ntat
 ex pa 2 vltima breuib' 2 media longa id e' t'oz tpm
 vt docere amare t'pefat. q' Dactilo g'ntat ex pa breui
 2 duab' vltim' loqis qo e' t'oz tpm vt cap'az te
 f'uz illi. q' Amphibrach' vel p'ambach' q' p'fecto
 tpm vt douare natura. q' Iu' pedes ter' sillabaz
 qo e' t'oz tpm vt aut' paucis. q' q'uz illi. q' d'isso
 v'co tpm vt p'zretes oratores. q' Diab' g'ntat ex
 p'ma 2 t'ria breuib' p'ducto s'faz 2 q'uz 2 q' e' sex
 tpm vt p'ngtas amicitas. q' q'uz illi. q' d'istoches
 g'ntat ex pa 2 3a loqis corrupiendo s'faz 2 vltima 2 q'
 tpm s'z vt ruzate p'ate. q' Amphistos g'ntat ex pa 2
 vltima breuib' p'ducto duas medias id e' s'z tpm
 vt 2'fundere. q'uz ab' g'ntat ex pa 2 vltima loqis v'
 rupiendo duab' medias id e' s'z tpm vt aipe sanctificaz
 q'uz illi. q' Jonath' g'ntat ex p'mis duab' breuib' vltimis duab'
 loqis id e' s'z tpm vt du' tuz d'acuzit. q' Jonath'
 maior ex p'mis duab' loqis 2 vltimis duab' breuib'
 qo e' s'z tpm p'zissim' iq'ubels. q' p'con p'ma ex p'ma
 loqa 2 t'bz alius breuib' id e' quaz tpm vt legim' iudi
 q'uz tpm vt amacia ragedia. q' p'con 3a ex 3a longa
 2 alius breuib' 2 e' quaz tpm vt mulies. q' p'con 4a ex
 t'bz p'mis breuib' 2 vltima loqa qo e' quaz tpm vt ale
 q' Epith' p'z ex pa breui 2 alius t'bz loqis q' utas
 e' septe tpm vt sacerdot' p'el' p'te. q' Epituch' 2 q'
 ex s'za breui 2 alius t'bz loqis e' septe tpm vt ple
 q'ures. q' Epituch' 3a ex 3a breui 2 alius 3b loqis
 vt demofenes. q' Epituch' 4a ex t'bz p'mis loqis 2
 vltima breui e' t'pm septe vt t'pestate. Ex p'ssu'
 collectib' e'

Divinus: que pars:
nomen: quare: quia sig
nificat substantiam cuꝫ
qualitate ppria vel cō
muni. ¶ **N**omini quot
accidunt: sex: que: quali
tas: compatio: gen: nu
merus: figura: casus.

¶ **S**ubstantia: est res p se existens: apta nata sub
stare accidentibus.

¶ **N**omen est duplex.

Substantiuū: est: qđ significat suū significatuz p
modum per se stantis: et nō altri inherētis. ¶ **U**el:
cuius significatio nō potest augeri vel minui.

Adiectiuū: est: qđ significat suū significatuz per
modū adiacentis: et altri inherētis. ¶ **U**el: cuius
significatio potest augeri vel minui.

¶ **A**ccidēs est: qđ p se nō potest esse seu stare: sed
semp inest (vñ) **A**ccidētis esse nō est esse: sed iesse

¶ **N**ota nomina abstracta: sunt nomina substan
tiua quorū teotunicū exprimit per heyt. (vñ) **I**n
heyt formata: sūt abstracta vocata: vt albedo wi
ticheyt: **M**igredo swarticheyt.

¶ **C**uius qualitatis?

Appellatiue: quia naturaliter commune est mul
torum: vt homo: auis.

Proprie: quia vni soli rei conuenit: vt **D**inric
Loradus: **M**asca: **P**ēthecostes: albea: wēsera.

¶ **Q**ualitas: est aptitudo nominis significandi

Klosterfeld

Folium

rem suā discrete vel cōmuniter. **Discrete:** vt **Cō**
radus **Johānes**. **Cōmuniter:** vt homo lapis.

¶ Significare

Cōmuniter: est quibus ex primaria impositione
eis nō repugnat supponere pro plurib' vniuoce

Discrete: est quibus ex primaria (et diuisim
impositiōe z ratiōe eis repugnat supponere pro
pluribus vniuoce z diuisim: **Dicitur** equiuoce id
est diuersis impositionibus z rationibus

¶ **Nota** q̄ illa noia sol deus mūdus luna fenix:
sunt appellatiue qualitatis: quia defectus nō est
in terminis sed in rebus: **Si** essent plures dii q̄
vnus oēs ille terminus deus significaret eos.

¶ Significare

Cum qualitate: est significare cū certa apprehen
sione rei in aliquo genere entis.

Sine qualitate: est significare sine certa apprehē
sione rei in aliquo genere entis: vt sunt p̄nomi
na extra orationem posita.

¶ De comparatione

¶ **Nota** tres sunt gradus comparationis: scilicet
positiuus: comparatiuus: z superlatiuus. vñ alexā
der **Hūc** gradibus trinis qui cōpat ire notabis

¶ **Itē** oīs positiu' est secūde vel terciē declinatō
nis: vñ: **Declinat** terna positiuū siue secūda

Item omnis comparatiuus est terciē declinatiōis
vñ. **Declinat** tantū tibi terciā comparatiuum

Item omnis superlatiuus est prime uel secūde de
cliatōis. vñ **Declinat** prima superantē siue scda

ii

¶ Si positus est scde decliatiois tuc copatus forma a gto singulari corripiedo i z addendo o2 vt doct' ti adde o2 fit doctior. vñ Si tibi decliat positiuū norma scde. Alii id gradū zc I breues zc

¶ Si positus ē t'cie decliatiois tuc opatiu' formatur a dtō singulari corripiedo i z addēdo o2 vt fortis tis ti adde o2 fit fortior. vñ. Terne osimili zc

¶ Si positiu' ē t'cie decliatiois z terminat' i er tuc suplatiu' formaf a ntō addēdo rim' vt paup' pau primus. Simuliter in scda decliatioe vt macer macerrim': tener tenerrim': niger nigerrimus.

¶ Si positiu' ē scde decliatiois z terminat' i us tuc suplatiu' formaf a gto singulari addēdo s z sim' vt doctus ti adde i z sim' fit doctissim': vñ Aliq' secūda tenēs supantē de gto Sic formas i iugis atq; simus superaddes. ¶ Si positiuus est t'cie decliatiois tuc suplatiuus formaf a dtō singulari addēdo s z simus: vt fortis tis ti adde s z sim' fit fortissimus: vñ: In terna formo simus addes cuz gto: Sed tñ r recti sibi vult rimus associari

¶ Comparatur

Mon: quia non recipit augmentū nec patif' decrementū nec est adiectiuum: vt homo

Ita: quia recipit augmentū z ē adiectiuū: vt alb' albior albissimus Vel quia patif' decrementuz z est adiectiuū: vt paruus minor minimus

¶ Comparatio: est noinum eiusdē casus idē cōnotantium vel idē cōnotare apparentiū scdm mai' z minus in diuersis gradibus debita collatio.

Foliū

Mouetur:

Non: quia non potest moueri de genere in gen^o de voce in vocem: vt homo.

Ita: quia potest moueri de genere in genus: de voce in vocem: vt albus alba albū. dominus do

¶ Quid est motio: est vocem femineā (mina vel neutralem ita formare a masculino q̄ conueniant in principio z differant in fine.

¶ Nota: Adiectiua in vs mouentur per tria genera z per tres terminationes: vt hic doctus hec docta: hoc doctū. **¶ Item:** adiectiua in er quedā per tria genera z per tres terminationes: vt hic niger: hec nigra: hoc nigrū. **¶ Diger pigra pigruz: Der duo genera z per vnā terminationez:** vt hic z hec pauper: degener: puber: vber.

¶ Item: adiectiua in is: p̄ tria genera z per duas terminationes: vt hic z hec fortis: z hoc forte **¶ Humilis: Similis.**

¶ Item: adiectiua in es per duo genera z p̄ unā terminationē: vt hic z hec diues: prepes: teres.

¶ Item: adiectiua in x. aut in ans: aut in ens mouentur per tria genera et per vnā terminationez vt hic z hec z hoc felix: amans: legens.

Cuius generis?

Masculini: quia preponit̄ ei in declinatiōe vnū pronomē articulare qđ est hic: ut hic magister

Feminini: quia preponitur ei in declinatiōe vnū pronomē articulare qđ est hec: vt hec musa.

Neutri: quia preponitur ei in declinatione vnū

iii

pronomem articulare qđ est hoc: vt hoc scamnū:
 Cōmunis: qz preponūt ei ī declatiōe duo pnoia
 articularia que sunt hic z hec: vt hic z hec sacer
 Omnis: qz preponūt ei ī declatiōe (dos
 tria articularia pnoia que sunt hic z hec et hoc
 vt hic z hec z hoc felix.

Epicheni: quia sub vno articulo comprehendit
 vtrūq; sexū: vt hic passer: hec quiscula mustela.

Dubii: qz auctoritas veterū nulla ratiōe cogēte
 sub diuersis generib' ptulit: vt hic aut hec dies

¶ Nota noia quozū dubiū est gen': sunt octo. vñ
 Margo dies cortex sūlex simul pātheraq; dāma
 Finis cū elumis: dubiū genus ista tenebunt

¶ Cuius Numeri (pis lignus

Singularis: quia singulariter pferť: vt homo la

¶ Pluralis: quia pluraliter profertur: vt homies
 lapides ligna

¶ Noia masculini generis carētia plī nūero. vñ

Mer sol pontus cum mundo fiscus z ether

Cum fimo fumus sanguis cū puluere limus

Hec maribus datur: nec plurali sociant'. (vsū

¶ Noia feminii generis carētia plī nūero scđm

Cū fama fames lux vita fides pax gloria tellus

Etq; salus labes sitis humus atq; lues mors

Indoles z sobolesq; iuuenta iuuentus

¶ Predictis adde tabesq; senecta senectus

Hec sunt feminea: nec plurali sociata

¶ Noia neutri greneris carētia nūero plurali

¶ Bus z opus fenum lutum manna quoq; scenū

Foliū

Letum phasq; nephas tibi vīrusq; solum ver.
 Nil nichil z nichillū pluralibus ista carebunt.

¶ **Quis figure?**

Simplicis: quia nō potest diuidi in duas vel in plures partes intelligibiles prioris sensus capaces: vt dominus: magister.

Composite: quia potest diuidi in duas: vel ī plures partes intelligibiles prioris sensus capaces

Ex hoc patet q̄ illa noīa dñs z magister nō sunt cōposite figure: quia ptes eorūz nō sunt capaces prioris sensus: do z minus nō coincidunt in significādo cū li dñs: neq; magis z ter nō significāt id

¶ **Figura ē elemētaris cōside** (q̄d li magister ratio p̄ quā consideram? vtrū nomē sit simplicis vel cōposite figure. Et dicit̄ a figurādo vel a fingendo: fingere enim cōponere dicimus. vnde et compositores lutifigulos esse vocamus.

¶ **Quis casus?**

Nominatiui	dñs de here	Quia in ta
Genitiui	dñi des heren	li casu decli
Datiui	dño dem heren	nādo reperit̄
Accusatiui	dñm den heren	
Vocatiui	o dñe o here	(me heren
Ablatiui	ab hoc dño: van vel mydelst de	

¶ **Casus:** est finalis inflexio: p̄ obliquos variatio
 Et dicit̄ a cadēdo eo q̄ vnus casus cadit in aliū
 Et est equiuocū. vñ florista: Officiū lapsus euēt̄
 inflexio sensus: Ista quinq; tibi casus significare

¶ **Quis declinationis**

¶ **Solet**

iiii

Prima: quia mittit genitiuū singularē i ae dyp
tongon id ē i e lōgā: vt mula muse muse musam.

Secūda: quia mittit genitiuū singularē in i et da
tiuū z ablatiuū i o: vt magister magistrī magrō.

Tercia: quia mittit genitiuū singularē in is z da
tiuū in i: vt sacerdos sacerdotis sacerdoti.

Quarta: quia mittit genitiuū singularē in vs et
datiuū in ui: vt fructus fructus fructui.

Quinta: quia mittit genitiuū z datiuū singlarēs
in ei diuisas sillabas: vt species speciei speciei.

Quo que pars: pronomen: quare: qz
ponit loco proprij noīs z certā sig
nificat personā. ¶ **P**ronoīni quot
accidūt: sex: que: qualitas: gen: mūe
rus: figura: perīona: casus. ¶ **Q**ualitas pronoīa
lis diuiditur in finitam z infinitam.

¶ Cuius qualitatis?

Finite: qz finitā z certā rē dīmōstrat: vt ille homo

Infinite: quia infinitā z incertā rem demonstrat
vt ille. z cetera pronoīa extra oratiōem posita

¶ Cuius generis?

Omnis: qz omni generi associari potest: vt ego
vir: ego mulier: ego animal.

Masculini: quia masculino generi associari po
test: vt ille vir.

Feminini: quia feminino generi associari potest
vt illa mulier.

Neutri: quia neutro generi associari potest: vt
illud animal.

Foliū

¶ Cuius persone?

Prime: quia significat suum significatur p modū inherere rei de se loquentem: vt ego amo
Unum est pronomen prime persone: scilicet ego cum suis obliquis.

Secunde: quia significat rem suam ad quā sermo dirigit: vt tu amas. **Unū** est pronomen secunde persone: scilicet Tu cum suis obliquis

Tercie: quia significat rem suā de qua fit sermo inter primā z secundā psonas. vii. **Prima** de se: scōda ad quā sed **tercia** de qua fit sermo. Et omnia alia pronoia sunt tercie persone. vnde
Est ego prime: tuq; secunde: sed cetera terne

¶ **Decem** sunt pronomina demonstratiua. vii. **Sed** hic ego tuq; meus noster vester tuus iste **Mostras** z **vestras** demonstratiua vocamus

¶ **Itē:** quidecim sūt pronoia magis vsitata. vii. **Sunt** ibi quindecima pronoia certa latina

Octo primorū: sed septem sunt aliorum

Octo primitiua: scilicet: Ego tu sui ille ipse iste hic is. **Septem** deriuatiua: scilicet: meus tuus suus noster vester nostras z vestras

¶ **Item** primitiua octo possunt reddere supposita: vt ego scribo: ille cantat. **Unū** alexāder **Huius** octo species primaria dicitur esse **Monstrant** z referūt hec z quasi fixa manebunt

Sed septem deriuatiua sunt pura adiectiua z nō possunt reddere supposita verbis psonalibus: ut dicendo: meus cantat: nō valemus cōgrue pro

ferre: sed bene per additionem nois substantiui:
vt meus gallus cantat. tuus bos arat.

Cuius declinationis?

Prime: quia mittit genitiuū singularē in i ul' in
is z datiuū in i: vt ego mei vel mis michi

Secunde: quia mittit genitiuū singularē in ius
z datiuum in i: vt ille illius illi

Tercie: quia mittit genitiuū singularem in i et
datiuū z ablatiuū in o: vt meus mei meo. Vel in
feminino genere: quia mittit genitiuū z datiuū
singulares in ae dyptongon id est in e longā: vt
mea mee mee meam.

Quarte quia mittit genitiuū singularem in atis
z datiuū in ati: vt nostras nostratis nostrati: vel
tras vestratis vestrati. vñ alexāder **Quarta** qui
dem terne par debet nois esse. Et illozū sunt tan
tum duo vt pretactum est

Item: tria sunt pronomina prime declinationis
scilicet: ego. tu. sui. vñ alexāder **Estq;** mei vel mis
in prima tuq; suiq;

Item: quinq; sunt pronomina secunde declinatio
nis: scilicet: Ille ipse iste hic is. vñ alexander
Debet ius facere genitiuū norma secunde
Debes formare per eam pronomina quinq;

Item: quinq; sunt pronomina tercie declinatio
nis scilicet: meus tuus suus noster vester: vñ alexāder.

Deq; tribus primis septem fit origo supremis

Item: duo sunt pronomina quarte declinatio
nis scilicet: Nostras z vestras: vt patuit.

foliū

Amo que pars: verbus: quare: quia
cū modis z formis tēporibus agēdi
vel patiēdi significatiuū est. ¶ Ver
bo quot accidūt: septē: que: qualitas
cōiugatio: genus: nūerus: figura: tēpus: persona:
Qualitas in verbo: diuidit̄ in modū et in formā

¶ Cuius modi

Indicatiui: quia indicandi sensūz habet: vt amo
Imperatiui: quia imperādi sensūz habet: vt ama
Optatiui: qz optādi sensū habz: vt vtinā amarez
Cōiunctiui: qz iungēdi sensū habet: vt cū amarē.
Infinitiui: qz infinitandi sensum habet: vt legere
Quia est oīuz modozū z oīuz numerozū extra
orōem positus: p̄pterea dicit̄ infinitiui⁹ ab in q̄
est nō z finitis: quasi nō finitis: intellige saltē ex
tra orationē positus: sed in oratione est certus: ut
volo legere: vtinā legere cognoscere cū legere
valeam.

¶ Cuius forme:

Perfecte: quia p̄fectozū v̄bozū regulā seruat: vt
Imp̄fecte: quia imp̄fectozū ver⁹ ~~amo aās aāt~~
bozū regulā seruat: vt Sum es est: volo vis vult.
¶ **Q**uid est forma: est ipsozū v̄bozū determinatio
Et dicit̄ a formādo quia per eam formamus

¶ Quatuor sunt forme in verbo

Perfecta ī quid desinit: in diuersas terminatōes
Un̄ format̄: a nullo sed alie formātur ab ea.
Frequētatiua: forma format̄ ab vltio supino: vt
lectū lectu: u ī i z adde to fit lectito: visū visu u ī o
fit viso: nexū nexu u ī o fit nexo. vii: Ex u sup̄remi

debet o formare supini Sic curro curso. zc
 Secūda formatio: verbum habēs a longā in pe
 nultima sillaba supini: mutat a in i breuē z u in o
 vt amatum amatura in i z u in o: fit amito aptito
 vñ: Si tamen a longa sit illis in ante suprema

Hanc in i mutabis formās et eam breuiabis

Inchoatiua forma desinit in co: **U**n format?:
 a secunda psona presentis tēporis indicatiui mo
 di: vt amo amas adde co fit amasco. legisco: audi
 sco. vñ Hanc inceptiuā formā veteres posuere

Meditatiua forma desinit in rio **U**n format?:
 ab vltimosupino addēdo rio: vt lectum lectu ad
 de rio fit lecturio. vñ In meditatiuis fiat forma
 tio talis Verbi supremi pfecti pone suppinū: zc

Item Verba

Frequentatiue forme sunt prime coniugationis

Inchoatiue forme sunt tercie coniugationis

Meditatiue forme sunt quarte coniugationis

Perfecte forme sunt omnium coniugationuz: vñ

Est frequens prime: perfecta verget vbiqz

Inchoat est terne: sed meditatio quarte

Cuius coniugationis

Primae: quia habet a productā ante re in infini
 tiuo vt amo amas amare. **V**el: quia habet a pro
 ductā ante re vel ante ris in secūda psona presen
 tis tēporis idicatiui modi: vt amo: aāris vñ aāre

Secunde: quia habet e productā ante re in infini
 tiuo vt docere: **V**el quia habet e productā āte re
 vñ ante ris in secūda psona presentis temporis

Foliū

indicatiui: modi vt doceo: doceris vel docere
Tercie: quia habet e correptā ante re in infiniti-
 uo: vt legere: **Vel:** quia habet e correptā ante re
 vel ante ris in secūda psona presentis tēporis in
 dicatiui modi: vt lego: legeris vel legere

Quarte: quia habet i productā ante re in infini-
 tiuo: vt audire: **Vel:** quia habet i productā ante re
 vel ante ris i secūda psona presentis tēporis in
 dicatiui modi: vt audio: audiris vel audire

¶ Quid est declinatio seu coniugatio: est conse-
 quēs vel incōsequēs verborum determinatio:

¶ Et dicit a cōiungēdo quia p eam coniugamus:

¶ Item omnia verba in eo sunt secunde cōiuga-
 tiōis: exceptis **Mauseo: beo: screeo: meo:** que sunt
 prime cōiugationis. **Eo z queo** sunt quarte cōi-
 gationis: sed cetera secunde

De Genere

Actiui: quia desinit in o: z potest
 accipere r sup o: z facere ex se pas-
 siuū: vt amo amo:

Passiui: quia desinit in r: et pōt
 dimittere r: z redire in suum acti-
 uū: vt amor amo

Cui' generis **Neutri:** quia desinit in o: z nō po-
 test accipere r super o: z facere ex
 se passiuū: vt sto stor non dicitur

Deponentis: quia desinit in r: et
 nō pōt dimittere r: si dimitteret r
 nō esset latinuz: vt loquor loquo
 non dicitur

vij

Comunis: quia desinit in r: et habet vtrāq; sig-
nificationē tam actiuā q̄ passiuā: vt criminoꝝ te
criminoꝝ a te. Et illorū verborū sunt nouen: scili-
cet **L**argioꝝ. experioꝝ. ueneroꝝ. moroꝝ. osculoꝝ. oz-
toꝝ. **C**riminoꝝ. amplexoꝝ. tibi sunt cōmūia lectoꝝ
Et bene si numeres: interpretor addere debes

¶ De Sum dicit Petrus helie

Sum est generis neutri scdm petruz helie: quia
notat actū essendi. vii: **S**um quoq; dic neutrum
qđ essendi notat actū. Quāuis finis in o: tamen
non reperitur in illo.

¶ Cuius temporis?

Presentis: quia presens tēpus designat vt amo

Preteriti: quia preteritū tēpus designat ut aui

Futuri: quia futurū tēpus designat vt amabo

¶ Quid est tēpus? est mora motus rerū mutabi-
liū. **U**nde dicit tēpus: a tēperādo vel a distingue-
do: eo qđ p se actus nrōs tēperet vel distinguet

¶ Cuius persone?

Primē: quia possum ei adiungere vnū pronome
quod est prime persone: vt ego amo

Secunde: quia possum ei adiungere vnū prono-
men quod est secūde persone: vt tu amas

Tercie: quia possum ei adiungere vnum prono-
men quod est tercie persone: vt ille amat

Die que pars: aduerbiū: quia po-
nit iuxta suū vbuꝝ ad eius significa-
tiōez dclarādā **¶ Ad vbuꝝ** quot acci-
dūt: tria: significatō: cōpatio ⁊ figura

Folium

Cuius significationis

Temporis: quia determinat verbum sub ratione temporis: ut hodie comedi.

Loci: quia determinat uerbum sub ratione loci ut ego sum hic.

Numeri: quia determinat uerbum sub ratione numeri: ut bis comedi panem. x̄c. **Item** Aduerbia in liken sunt significationis qualitatis: ut sapiēter uiliken. vñ Que sunt in liken aduerbia dic

Comparatur (qualitatis)

Non: quia nō descendit a noīe compabili: **Uel:** Quia non potest augeri uel minui.

Ita: quia descendit a noīe compabili: **Uel:** quia potest augeri uel minui: ut docte doctius doctissimū uel doctissime.

A nomine doctus: uenit docte.

A pronomine ille: uenit illic

A uerbo sto stas: uenit statim

Aduerbia **A**b aduerbio sepe: uenit sepius

descēdūt ab **A**pticipio sapiens: uenit sapienter

oib' p'tib' **A** cōiunctione ne: uenit nequaquā

A prepositione ex: uenit extra

Ab interiectione o: uenit osy. vñ

Ac huius partis pars quelibet est caput z fons

Docte de doctus: hinc de pronoīe dicas

A sto stas statim: de sensū dicitō sensim

Sepius a sepe: nequaquā deniq; sume

Dicas ab ex extra: sed ab o dicitō osy

Aduerbia a noībus deriuata tam in er q̄ in e terminata sunt. **Uñ:**

Foliū

Pogens que pars: participium: qua
re: quia capit partes nominis: partē
verbi: partem ab utroqz. ¶ **P**artici
cipio quot accidūt: sex: que: genus:
casus: tempus: significatio: numerus: et figura.

¶ **A** nomine: genera et casus

¶ **R**ecipit enī **A** verbo: tpa et significatiōes

¶ **A**b utroqz numerū et figuram.

¶ **C**uius generis:

Omnis: quia omne participiū terminatū in ans
vel in ens est generis omnis: **U**n̄ alexander **A**d
iectiua notes quibus omne genus dare debes.

Exceptis generās: pariens: gignens. **v̄n̄**: **C**ir ge
nerat: mulier parit: gignit uterqz: **S**ed tñ vsuali
ter scdm **E**berhardū hec loquentur.

Us. a. **v̄m**. vt **L**ectus lecta lectū. **L**ectur^o lectura
lecturū. **L**egēdus legēda legendū. **I**dem regulā
Que sunt mobilia per se sunt manifesta.

¶ **I**tē: de casu: de nūero: dicendū ē sicut de noīe

¶ **C**uius temporis.

Presentis: quia omne pticipiū in ans vel i ens
est presentis temporis: **v̄n̄** **A**lexander **P**artici
pans quod in ans vel in ens fit dicitō presens

Preteriti: quia omne participiū terminatuz in
tus: sus: rus est preteriti temporis. **v̄n̄** alexander
Tus sus rus dat preteritum.

Futuri: quia omne participiū terminatuz in
seu in dus est temporis futuri. **U**n̄ alexander
Rus dusqz futurum.

ix

Tus

Sus format ab ultio supio addēdo s
tus

Rus ab ultio supio addēdo rus

Dus: format a gto singulari pticipij

Parti presentis tēporis: mutādo tis in dus.
cipiū in **Ans:** **Ens:** format a preterito impfe
cto indicatiui: mutādo bam vel bar in
ns: vt amabā: bam in ns fit amās. Ex
ceptis **Jēs** z **quies** que sic nō formāf

Quis significatiōis?

Actualis: qz descēdit a verbo actiuo: vt amans
ab amo. (amatus ab amoz.

Passiualis: quia descendit a verbo passiuo: vt

Neutralis: qz descēdit a vbo neutrali: vt a sto ve

Cōmunis: qz venit a vbo cōmuni: vt (nit stans
a largioz v̄it largit': largiēs: largiēd': largitur'.

Deponētalis: qz descendit a verbo deponentali
vt a loquoz venit locutus locuturus loquēdus.

Quis figure?

Simplicis: qz nō pōt diuidi in duas vel in pl'es
ptes intelligibiles prioris sēsus capaces: vt legēs

Decōposite: qz pōt diuidi i duas rē: vt negligo:
intelligo. vii. **Participās** omne dic simplicis et
se figure **Aut** decōposite: dicere non dubites.

Quatuor modis partici
piū transit in vim nominis

Comparatione: quādo participiū comparatur
vt doctus doctioz doctissimus.

Foliū

Compositione: qñ pticipiū cōponit̄ cū illa parte
cū qua suū verbū componi non potest: vt indoc-
tus: non enim dicit̄ indocet̄

Dū pdit̄ tempus: qñ regit̄ aliū casum quē suum
verbū a quo descendit: vt iste liber est legendus.
id est dignus legi: sic est nomen

Si aut̄ resoluit̄ p̄ tēpus: vt iste liber est legendus
id est in futuro legi debet: sic legendus est pticipi-
piū regendo aliū casum quē suū verbū a quo de-
scendit: vt amans illius: ibi amans est pticipium
z regit̄ genitiuū: sed suū verbū a quo descendit re-
git̄ accusatiuū: vt amo deū: diligo petrum: vñ.

Idem dignus nomen: per debet participansq̄

Item: dū mutat̄ regimen pticipās fit tibi nomen

Dum pdit̄ tempus: dū compat̄: associamus

Istis compositum: dum simplex fit tibi verbum.

que pars: cōiunctio: quare: quia
cōiungit̄ z ordiat̄ ceteras ptes i ora-
tione: ¶ Coniūctioni accidunt tria:
potestas: figura: z ordo.

¶ Cuius potestatis:

Copulatiue: quia copulat̄ tam sensum q̄ verba:
vt Johannes z hinricus currunt

Expletive: quia explet: id est ornat̄ sententiam: vt
si non das solidū saltem da denariū

Disiunctive: quia verba coniungit̄: sensum vero
disiungit̄: vt sortes vel plato currit

Causalis: quia causam importat̄: vt dies est si sol
oritur: vt si homo currit homo mouetur.

X

Rationalis: quia rationes importat: vnā ex alia inferentem: vt studeo: ergo proficio

Cuius ordinis

Prepositiui: quia ex suo modo significandi: vel ex vsu gramaticorū cōmuniter preponit dictionibus quas copulat: Et illarum sunt quindecim secundū eberhardū: scilicet: at ac ast aut ve vel ne nec si quin quatenus sin seu siue ni

Subiunctiui: quia ex suo modo significandi: vel ex vsu gramaticorū cōmuniter postponit dictionibus quas copulat: Et sūt septē scilicet: q̄ ve ne quoq̄ autem enim eniūero: Et hīs tres dicunt enclitice cōiunctiōes: quia inclināt supra sillabā precedentem eius accētum: vt dixitq̄ dñsue putasne.

Cōmunis: q̄ ex suo modo significandi: vel ex vsu gramaticorū cōmuniter preponit v' postponit dictionibus quas copulat: vt ergo ideo igitur.

Et omnes alie de quibus nō est mentio facta

Item: licet aliqui cōiunctiōes ponunt ī principio vel in fine: tamen exercent eorū officia in medio.

Ad que pars: prepositio: quia preponit ceteris partibus in oratione: Quare est prepositio inuenta: propter retorque ad actū verbi illud casuale cui deseruit.

Prepositio addit dupliciter: **P**er appositionē quando prepositio manet p se et etiā dco cui adiungit: vt ad patrem: apud villā **P**er cōpositiōem: qñ prepositio et dictio cui adiungit fiunt vna parlo: atōis: vt plego infelix: Et

Foliū

talis prepositio sic adiuncta dictioibus habet tria officia: aut complet: aut mutat: aut minuit.

Complet: qñ cōpositū magis significat suo simpli.
Abutat: qñ cōpositū ali (ci: vt celsus excelsus) ud significat. qđ suū simplex: vt video inuideo.

Minuit: qñ cōpositū min⁹ significat suo simpli: ci: vt rideo subrideo: id est parū rideo

Prepositioni quot accidūt: vnū: quid: casus tantū. Quot casus: duo: qui: accusatus z abltūs

Triginta sunt prepositiōes deseruiētes accusatiuo casui: vt patet in donato. vñ. **C**onstrue ter denas cum quarto preposituras.

Quideci: sūt dseruiētes abltio caui: vt a ab zē vñ. Sed sunt ter quinq; cū sexto cōsociāde.

Quatuor dseruiētes vtriq; casui: vt in sub super z subf. vñ **C**asib⁹ vtriusq; bis bine sūt sociāde

Qñ deseruiūt seu construūtur cū accusatiuo: quādo construūtur cū verbis significātibz motū exteriorē: vt curro in campum. **C**um ablatiuo quādo cōstruūtur cū verbis significantibus motū interiorē in loco: vt curro in campo. vñ.

In subter vel tus dāt quartū: dū sociamus

Verbo signanti motū vel participanti

Si non designo motū tibi cōstrue sexto

De motu dici credas tamen exteriori

In campo curro si sis benedicis in illo

Si sis exteri⁹: in capū sit tibi cursus

De Interiectione

xi

Quae pars: interiectio: quia significat mentis affectum voce incognita
 Interiectioni quot accidunt: unum significatio tantum.

Cuius significatiois?

Dolentis: quia dolore mentis significat: ut heu.

Leticie: quia leticia mentis significat: ut euax.

Admiratis: quia admiratioe mentis significat: ut pa

Adetus: quia metum mentis significat: ut tat tat (pe

Timor de futuro malo

Quatuor sunt Dolor de presenti malo

affectus animi Gaudium de presenti bono

Spes de futuro bono

Differentia est inter Euax et Euax: unde.

Gaudium signat euax: regem arabum notat euax.

Sequuntur Regimina

Reges currit Reges est nominatiui
 casus: et regitur a verbo currit a parte
 ante ex vi persone: secundum hanc regulam:
 Omne verbum personale personaliter
 positum: regit nominatiuum vel nominatiuos
 sibi supponentes vel supponetes: vel aliquid
 positum loco nominatiui: unde versus **U**lt
 transitio rectum supponere verbo. De personali
 tamen hoc intellige dici.

Nominatiuus a parte ante regitur ex vi
 persone: Sed nominatiuus a parte post rectus
 regitur ex vi copule vel nature: unde. Ex vi
 persone rectum regit inchoale: Rectum qui
 sequitur verbi natura gubernat.

Foliū

Cappa fortis: fortis est gēi casus ⁊ regit a noīe cappa: a parte post: ex vi possessiōis: scōm hāc regulā: **O**mnis dictio significās possessiōez v̄l possessorē potest post se regere genitiuū significātez possidentē: vel rem possessaz: exēplū primi. cappa fortis: **U**el sortes cappe: vñ: **D**ictio significans possessum da genitiuo.

Do tibi: tibi est datiuū casus: ⁊ regit a v̄bo do a parte post ex vi acquisitiōis: vñ: **D**amnuz significās aut vtile pone datiuo: scōm hanc regulam. **D**is dictio significās cōmoduz v̄l icōmodū: dānū vel vtilitatē: cōgrue regit datiuū: a pte post ex vi acquisitiōis: exēpluz de noīe: vtilis michi: gratus tibi. de v̄bo: do tibi: loquor tibi. vñ **D**amnuz significans aut vtile pone datiuo

Lego libzū: libzū ē accusatiuū casus: et regit a v̄bo lego: a parte post: ex vi trāsitiōis: scōm hanc regulā: **O**mne v̄bum trāsitiuū transitīue posituz regit accusatiuū vel accusatiuos i quē v̄l i quos transit actus illius verbi: vt lego libzū: scribo literā. vñ: **A**ccusatiuis data per vim transitionis.

Si vox concordet actiua frequenter habebis

Dōne: dōne est vti casus: ⁊ regit ab aduerbio scilicet o: ex vi excitatiōis: scōm hanc regulā: **D**e aduerbiuz vocādi vel hortādi est illius nature q̄ regat vocatiuū a parte post: vñ **D**icas hortandi dare quintum siue vocandi

Utor pane: pane ē ablatiuū casus: ⁊ regit a verbo vtor: a parte post ex vi nature: scōz hāc reglāz

Omnia dictio significans carētia: vel v̄ba ad vsū
ptinētia regūt ablatiuū a parte post: exemplū de
carētia. careo denario. spolioꝝ vestibꝝ. exemplum
de vsu. vescoꝝ pane: dignus laude. vii. Dignus
cū potioꝝ vescoꝝ zc: Et careo iūgo caū tantūmoꝝ

C Percutioꝝ baculo: baculo est ablti (do sexto
casus: z regit a v̄bo pctutioꝝ a pte post ex vi effec-
tus cause materialis: scdm hāc regulā: Dis dcō
significans materiā aliquā siue effectuz: regit pꝝ se
ablatiuū p regulā Verbu materiā causaz spaciū
preciū ue Aut tēpus signās ablatōs regit horuz

Amo: ē verbū prime p̄sone: z certū icludit i se
istū noiatiuū p̄noialē scz ego: quē nō oportet ex-
primi nisi ad maiorē discretionē vl significātiām.

Amas: ē v̄bū scōe p̄sone z certū iclu- (faciēdā
dit i se istū noiatiuū p̄noialē scz tū: quē nō opoz-
tet exprimi nisi ad maiorē discretiōez vl significā

Amat: ē v̄bū terciē p̄sone z cō- (tiam faciēdā
fuse z idē miate dat i se itelligere noiatiuū terciē

Amare: ē v̄bū infinitiui modi: z petit (p̄sone
finiri a v̄bo finito vt finiat ab ipso. vt volo aāre.

Modie: est ad v̄biū: nō regit neqꝝ regit sz eiꝝ of-
ficiū ē stare iuxta suū v̄bū ad eiꝝ significatiōez de

Legēs: ē p̄cipiū: z regit eundē (clarandā.
casum quē suuz v̄bum a quo descendit: vii. Que
iunges verbo iunges z participant.

Et: ē cōiūctio: qz nō regit neqꝝ regit sz eiꝝ offi-
ciū ē cōiūgere dictiōez dcoi: oꝝōez oꝝōni: sensuz
sensui: pte pti. vii. Iūgere silles debz iūctō caus

Foliū

Ad: est prepositio: nō regit neq; regit: s; rezoꝝ
quet illud casuale cui deseruit ad actū verbi.

Deū: est interiectio: nō regit neq; regit: s; ei?
officiū ē significare mētis affectū voce icognita.

De ordine Constructibilium

Ordo est bonus: quia preponenda
preponuntur: z postponēda postpo
nūtur: z ordo inchoatur a.

De vocatiuo

Construe sic casum si sit prepone vocantem.

De Nō

Aboꝝ rectū ponis. **H**inc psonale locabis: vbiū

De Verbo

De verbo sine nominatiuo supposito
Verbum quod primo statuas si cetera desint

De datiuo

Tercius hinc casus: **E**t quartus sepe sequūtur.

De accusatiuo

De Gō z Ablatiuo

Subde secundum casum rectori

De Infinitiuo

Infinitiuū persone siue quibusdam

Des adiectiuis: vt sunt abilis piger aptus

De Participio

Que iunges verbo: iunges z participanti

De Aduerbio

Mut verbo subdes aduerbia

De Coniunctione

Iungere consimiles debet coniunctio casus

De Prepositione

xiii

¶ Debet vox prepositiua quarto preiungi vel sexto quem regit ipsa

¶ De Interiectione

Et sibi quartum solet heu quoq; iungere casuz

¶ De Impedimētis

Cum quia dum donec quonia similesq; prebūt

¶ De Interrogatiuis

Quis qualis quātus cuius cuias quot'z quot.

Abissa relative penitus precedere debent

¶ De verbo substatiuo intellecto

Abultociens verbum substantiuū petis extra

¶ De verbo substatiuo cū ntō a parte post

Appellans verbum substantiuūq; vel horum

Cum retinens post se rectū quandoq; locabūt

¶ Regule Gramaticales

¶ **Q**UADA regula gramaticalis est ista: q; adiectiuū z substantiuū volūt cōuenire in tribus accidētibus gramaticalib' scilicet in nūero: in genere: z in casu: exemplū de adiectiuo noiali: alb'

homo. de pnoiali: me' liber. de pncipiali: legēs scolaris. vñ florista Mobile cū fixo parib' trib' associato Casib' z nūeris gen' hūis bñ associabis

¶ Nomen est duplex

Substantiuū est qd' significat suū significatuz p modū p se stantis z non altri inherēntis. Vel cuius significatio nō pōt augeri vl' minui: vt homo

Foliū

Uel cui in suo teotunico possum cōgrue prepōere eyn: vt homo eyn mynsche: lapis eyn steyn:

Adiectiuū est: qđ significat suū significatū p modū adiacētis z alteri inherētis: Uel cui⁹ significatio potest augeri vl' minui: Uel cui in suo bono teotūico possuz prepōere eyn z postpōere dingk vt albus eyn wyt dingk: niger eyn swart dingk.

¶ Adiectiuū est triplex

Vocis tantū: est: qđ cōnotat dispositiōem accidentale inherere suo subiecto: z nō cōpat s; mouet p tria genera z p tres terminatiōes: vt vnus vllus

Significati tantū: est: qđ nec cōpat nec mouet sed tamen cōnotat dispositiōem accidentale inherere suo subiecto: vt sunt noia dignitatum z officiorum: vt papa prior: sutor sartor zc

Vocis z significati simul: est: qđ cōpat z mouet cū notatiōe dispositiōis accidentalis inherere suo subiecto: vt albus rubi⁹ fortis debilis. Et t'ē est

Professionis: est: qđ tantū vni soli (duplex) speciei cōuenit: vt risibilis hinnibilis rugibilis.

Mō pfessionis: est: qđ pluribus speciebus cōuenit: vt albus niger pauper diues.

Adiectiua i vs sūt generis masculini: i a generis feminini. in vni generis neutri: per regulam. Que sunt mobilia per se sunt manifesta

Adiectiua i is. es. sūt generis cōmūis: vñ. Adiectiua tenēt hic z hec zc. Que duo dāt signef zc

Adiectiua in r. ans. ens. sunt generis ois: vñ. In triplici genere decez adiectiua notare.

xiiii

15

Adiectiua notes quibus omne gen^o dare debes

¶ Nota : dictio omnis generis includit i se tria genera ergo potest restringi ad masculinū: femininū: z neutrū genera : vt audax legens amās: vt audax vir: audax mulier: audax animal.

¶ Dictio cōmunis generis includit in se duo: scilicet masculinū z femininū: vt homo: virgo: fortis: debilis: diues: z pauper: z ergo potest restringi ad masculinū z femininū genera: vt sanus homo demonstrādo viruz: sana homo demonstrādo mulierē. Castus virgo: vel casta virgo. De adiectiuo cōmunis generis. fortis vir: fortis mulier: forte animal. ¶ Item: adiectiuū potest restringere substantiuū ad stādūz secū in dōbito genere: vt albus homo: ibi homo est gēueris masculini ratione li albus. Et ecōuerso: substantiuū restringit adiectiuū ad secū standū i eodē genere: vt homo felix: ibi li felix adiectiuū est generis cōmunis: et sic deinceps.

¶ Regule generales de noibus substantiuozuz

¶ Noia festozū: noia fluuiozū: noia locozū: noia ppria hominū: non habent numerū pluralē .vñ. Noia festozū fluuiozū siue locozū Ast hominum propria pluralibus ista carebunt.

¶ Nomina propria

¶ Aquarū sunt generis masculini per regulam

Que sunt propria fluuiozū pone marina

¶ Volucrum sunt generis epiceni: per regulā

Nominibus volucrū nequit vt credo generalis

foliū

Norma dari: tamen est natura sexus in illis. 2c.

Arborū sunt generis feminini: p regulā

Mois arborē vis hec sibi vult sociari

Pro mare pone siler: rubus: dumus: ac oleaster

Proficat ad vitē siler hic: siler hec dat odorem.

Quatuor sunt species noīnūz appellatiuozūz:

Corpale: est: qđ corporeā rem significat: vt lapis

Incorporeale: est: qđ incorpoream rem **C**ignū significat: vt aer: ventus: deus: pax: ratio.

Ononimū: est: qđ sub vna voce plures res significat: vt canis. vii. Latrat ī ede canis: nat in equo re: fulget in astris.

Sinonimū: est: quod sub pluribus vocibus vnā rem significat: vt mucro ensis gladius. vii. **A**du cro pedē: gladius mediū. totū tenet ensis.

Quatuor sunt species proprioū nominū.

Nomen: est qđ imponit alicui in baptismo non habenti nomen: vt Iohannes: Henricus

Tronomen: est qđ imponit alicui causa differētie vel amoris: vt Marcus tulus

Agnomen: est: qđ imponit alicui ab euentu: vt ti pio dictus Africanus quia affricam deuicit

Cognomen: est: qđ cōmune natiōis est. vt Iohā nes sined: Henricus sartoris.

Scūda regula gramaticalis est ista qđ suppositū z appositū volūt cōuenire in tribus accidētibus gramaticalibus: scilicet: in numero: in persona: z in rectitudine casuali: exemplū: sortes currit

ibi sortes est singularis nūeri sicuti currit: z am-
bo sunt tercię persone: z cōueniūt in rectitudine
casuali: quia suppositū scilicet sortes est illius ca-
sus qualē appositū requirit: vñ. Inter ap z sup-
po tria cōuenientia quero **Que** sunt psona: nūe-
rus: casus habitudo: Si discōueniūt admittit aut
¶ **Tātū** vna ē ps appositional: scilicet ¶ **phibet**
vbū. vñ. **Q** puer appositū sēp tu solū dicito vbū
¶ **Tres** possunt esse partes suppositoriales: scili-
cet: **N**omen: pronomen: z participiū. vñ: Suppo-
situm nomen pronomen participans

¶ **Verbum** est equiuocū

Primo: idem est quod decipere. vñ **Quidius**

Verba dat omnis amans: id est deceptiones

Secūdo: est pars orationis: vt amo est verbum.

Tertio: idē ē qđ filius: vt vbūm caro factū est.

Quarto: idē qđ sermo: vt verba mea aurib' per-
cipe dñe. ¶ **Nomen** est equiuocū. vñ. **Nomen**

pars: fama: virtus: propriū quoq; nomen

Primo: est vna pars orationis.

Secundo: idē est quod fama: vñ. meli' est nomen
bonum qđ vngenta preciosa

Tercio: idem est qđ virtus: vt noīa vestra scrip-
ta sunt in celo: vel: **In nomine patris.**

¶ **Prima** diuisio verborū

¶ **Omne** verbum: aut est personale: aut imper-
sonale: **Unde.**

Omnia tibi verba sunt personalia dicta
Vel sine personis: non fallit regula talis.

Sollu

¶ De verbo Personali.

Verbū personale est: quod coniugatur per tres personas sub tribus distinctis terminationibus tam in singulari q̄ in plurali: nisi fuerit verbum defectiuū seu irregulare.

¶ Nota: omne verbū personale vult habere nomiatiuū pro supposito: vt aliquid positū loco n̄ti
 Exēplū primi: fortes currit ego amo. Exēplū sc̄di: legere est agere. vii. Vult intransitio rectuz supponere verbo De psonali tamē hoc intellige dici. vii flozista Non aliquē casum nisi rectū verbo supponēs. vel q̄ recti vice ponas.

¶ Rectitudo casus nichil aliud est: nisi q̄ debū tus casus preloceat suo verbo. Cū. si est verbum personale tunc requirit nomiatiuū pro supposito vt dictū est. Si vero impersonale tūc requirit obliquum: vt michi placet.

¶ Quinq̄ modis ponit̄ aliquid loco nomiatiui.

¶ Primo: infi: id est infinitūs ponit̄ loco nomiatiui: vt legere ⁊ nō intelligere est negligere.

¶ Sc̄do: materies: id est dictio materialiter capta: vt amo est vbuz: magistri est ḡti casus: Et dictio sic materialiter posita est substātiuū: generis neutri: indeclinabilis. vii. Dictio quecuq̄ fuerit tibi materialis Est substās neutriū ideclabile nomē

¶ Tercio: attri. id ē attributū: id ē d̄tis cū infinitio vt deo seruire est salubrē.

¶ Quarto: dictum: id est accusatiuus cū infinitiuo vt me pseuerare in bono est proficiū michi

xvi

Quinto: appellatū: id est appellatū: id est tota oratio sumpta cū conuictione q: vt q tu legis est verū. Omnibus a iustis summus dñs venerat. vii: Infi: materies: attri: dictū: simul appel
 In his quinq; modis: supponit dictio vere

¶ Verbū Impersonale est duplex:

Actiuū est qd̄ desinit in o. z tale requirit a parte post obliquū: vt amō deū: indigeo panis: do tibi
 Per regulā alexandri: Accusatiuis data p vim trāsitiōis Si vox cōcordat actiua frequēt hēbis
 Passiuū est quod desinit in oz. Et tale requirit a parte post ablatiuū mediāte prepositione a vel ab: vt videbor: ab illo. vii. Iste dat casus passiuus ab p̄eēte
 Verū hic a me quoniam videbor ab

¶ Suppositum est duplex: (illo

Directū est qd̄ fit per noiatiuū z verbū p̄sonale.
 Indirectū fit per oppositū. vii: dicit florista.
 Suppositū rectū p̄ primū dicitō casum. zc.

¶ De verbo impersonali passiue vocis

¶ Verbū impersonale passiue vocis est qd̄ coniungat per tercias personas verborū passiuorum et terminat in tur: Et talia nō sunt sub certo nūero quia quotlibet verbū actiuū z neutrale motū significās format de se impersonale verbū passiue vocis: vt amat: cantat. statur: vii: Si nūerare velis impersonalia v̄ba Passiue vocis: nūerū tu nō recitabis. Et requirit pro supposito ablatiuū mediante prepositione a vel ab: vt a me cantat versiculus. vii florista: Impersonali passiuo iungito sextum

Foliū

Intransitiue tamen hijs a vel ab mediante
 Pro appposito eundē casuz quē suū v̄buz a quo
 descēdit: vt a me legit libzū. vñ Et quēcūq; casuz
 regit modus inicialis Illū quisq; modus ⁊ tēpa
 queq; requirūt: Infinita supina gerūdia partici
 pāsq; Obliquis ⁊ nō rectis hec regula detur
 Unde formant: a verbis actiuis ⁊ neutralibus
 motū significantibus: vñ florista De neutris mo
 tū vel ab actiuis generabis Terne persone ver
 bum vult hoc generare.

¶ Verbum impersonale actiue vocis est: qđ cō
 iugat per tercias personas verborū actiuozū: et
 terminat in t. Et sunt viginti tria. vñ: Si nume
 rare velis impersonalia verba Actiue vocis tria
 sistunt atq; viginti:

¶ Tria regūt genitiuū a parte ante scilicet
 Interest: refert: ⁊ est: captū pro pertinet: vñ: alexā
 der. Inter ⁊ est iunge zc. Inde excipiūtur quicq;
 gti pronoīnuz possessiuozū: scilicet: mei tui sui no
 stri ⁊ vestri: Qui nō regūtur ab illis sed illoꝝ
 ablti in feminino genere: vt mea interest cātare.

¶ Andecim datiuū a parte ante scilicet
 Contigit: accidit: euenit: placet: libet: licet: liquet
 vacat: suppetit: cōpetit: expedit: vt michi contigit
 ¶ Mouē accusatiuū p supposito: scz. (bibere
 Iuuat: decet: delectat: oportet: et habēt infiniti
 uum a parte post: vt me oportet comedere: Alia
 quinq; scilicet Denitet: tedet: miseret: piget: pu
 det: habent genitiuū vel infinitiuuz a parte post:

xvii.

18

vt me penitet socij vel peccasse vel fecisse.

Et hec omnia infinitiuū semp a parte post quando ponitur impersonaliter: vñ: Que modo debes coniungere quinto. Hec si non iunges tunc personalia ponis Actiue vocis lex omnibus est generalis.

¶ **De Infinitiuo verbi personalis**

Infinitiuus verbi personalis vult habere accusatiuum pro supposito: vt me diligere parentes est rationis: vñ Alexander Infinitiuus sibi vult supponere quartum.

¶ **De Infinitiuo verbi impersonalis**

Infinitiuus verbi impersonalis vult habere a parte ante eandē constructionē quā suū verbū a quo descendit: vt a me amari deū bonum est

¶ **Omnis infinitūs vult habere a parte post eādē cōstructionē quā suū verbū a quo descendit.** vñ florista Et quēcūq; casuz regit modus inicialis Illū quisq; modus ⁊ tēpora queq; requirūt.

¶ **Differūt Infinitūs verbi personalis passiuē vocis: ⁊ Infinitūs verbi impersonalis passiuē vocis triplicier**

¶ **Primo in significatione:** quia infinitiuus verbi personalis passiuē vocis significat passionē: vt illum amari a deo: exponit passiuē: Sed infinitūs impersonalis: a me amari deū: exponitur actiue: teotunice per men. sed passiuus per werden.

¶ **Secūdo in resolutione:** quia infinitūs verbi impersonalis resoluit in verbum actiuū: vt est a me

Foliū

lectuz iri resoluit: ego legā. Sed infinitūs verbi personalis passiue vocis resoluit in futurū passiui: z non in futurū actiui: vt est me lectū iri: id est ego legar. ¶ Tercio cōstructione: quia infinitūs verbi psonalis passiue vocis vult habere accusatiuū pro iūpposito: z eūdem casum quez suū verbū a quo descendit a pte post: vt me amari a deo est sincerū: Sed infinitūs verbi impersonalis vult habere ablatiuū pro supposito: vñ. Infinitiuos binos differre notabis Significatio: post resolutio: tercio construc.

Secūda diuisio Verborū

¶ Omne verbū personale: aut est substantiuum vocatiuū: vel adiectiuuz. vñ. florista: Cuncta tibi verba pandit diuisio terna Substantiuū vocatiuū verbumq; cadentis.

¶ Verbum Substantiuū: est quoddaz generale specificabile p quocunq; ens mūdi: id ē: potest cōstrui cū noiatiuo cuiuscunq; entis mūdi: Et sunt tria verba substātiua propter triplicē substantiā: scilicet: sum: fio: existo: vñ. Ars substātiua tria fert tantūmodo verba Sum fio simulq; existo nil amplius addo. Item Sum dat materiā: fio formam totum compositum tibi existo significabit.

¶ Verbum Vocatiuū: est quoddā generale specificabile per propriā denominatiōem tantū: Et sūt quinq;. videlicet: nūcupo: appello: nomino: dico: voco: vt voco: hermannus

¶ Item verba habētia vñ verborū vocatiuorū

xviii

17

Ordino: coronor: baptiso: verecundo:

¶ Itex: verba neutralia specialia: habet vim verborum substantiuorum: vt sedeo iaceo sto curro abulo
Nota verba iam dicta substantiua vocatiua: vt verba habentia vim illorum verborum: volunt habere nominatiuum a parte ante et nominatiuum a parte post. vii. Sepe vocas verbum sibi vult apponere rectum et substantiuum vt quod vim seruat eorum. Notum est quod debet coniungere et

¶ Verbum adiectiuum est: quod adiectiuale inherentiā significat: vt sunt omnia verba tam personalia quam impersonalia: exceptis substantiuis et vocatiuis.

¶ Tercia diuisio Verborum

Omne verbum adiectiuum: aut est transitiuum: aut absolutum: vii. In duo te membra partire cadentia verba
Quedam motiua dicas. cetera verba soluta

¶ Verbum transitiuum est: quod regit post se obliquum casum: Et tale est triplex

Debilis transitiois est: cuius cōdepēdētia tantum potest specificari per accusatiuum siue proprie significationis: vt curro viam: sto stationem

Uebemētis transitiois est: cuius cōdepēdētia est satis specificabilis per unum accusatiuum: vt amo deum diligo katerinam: lego librum

Uebementissime transitiois est: cuius cōdepēdētia non sufficit specificari per unum accusatiuum sed per duas ad minus: vt doceo te grammatice: induo te tunicam: calceo te calceos: exemplum ubi plures
Induo te nouam pulchram rubeam tunicam

¶ Tres conditiones requiruntur ad verbum actiui

foliū

generis: vñ Ad genus actiuū tria concurrūt in o
 finis In rem rationalem transiens atq; q; ex o
 R capiens de se passiuum procreat inde
 Et quartus casus sit illi sociandus

De verbo Absoluto

Verbū absolutū est: qđ nullū regit post se casuz
 vñ florista Nō eget obliqui verbī vis arta soluti
 exēplū d̄ vbo trāsitiuo de vbo absoluto
 Diligo te quare: quoniam tu viuis honeste

Quatuor modis verbū absolutū regit accusatiuū

Primo per synodichen: vt doleo pedem
 Secūdo per supplementum: vt torridon ardebat
 allexim. id est ardentem amabat

Tercio per actū versatū in tēpore: vt septuagīta
 annos super flumina babilonis sedimus

Quarto: qñ accusatiuus exponit aduerbialiter
 vt hic azinū viuit: id est azinine. vñ florista

Quatuor atq; modis verbis tu iūge solutis

Accusatiuū p̄ synodichen: vt dolet aurem

Per supplementū: vt torridon ardebat allexim

Tempus dansq; locū causaz mēsez manet agrū

Sortes ambulat hec o: anhelat prelia demuz

Hic azinum viuit: azinine dico tenendū

Quinq; modis vbu passiuū regit accusatiuū post se

vñ florista **Uis:** supplecio: synodiche vel preposi
 tura **Eficiēs** causa predictis cōnumerata **Das**
 siuis quartū dicūtur iūgere casuz (exēpla) **Gra**

maticā doceo: siluas pasco: faciēq; Trūco: vi-
tupero: nebulonē: protraho: hostē: Per dictuz
sensum satis est regimen manifestum

¶ Verba neutralia regūt post
se oēs obliquos casus: vñ flo. **Eges sortis**
Seruis sibi
facis iura
gaudeo sale

¶ Cum verbis neutris omnes casus variabis
Has tres diuisiones tibi pronūcio noīe vnera

¶ Arcia regula grama (bilib floriste
ticalis est ista: q; relatiuū z suū ante
cedens volūt cōuenire in trib' acci-
dentib' gramaticalib': scz in nūero:
in psona: z aliqñ in casu: exēplū: sortes currit qui
mouet: exēplū vbi discōueniūt in casu: dñm deū
tuū dereliquisti qui eduxit te per mare rubzum.

¶ Deus cuius misericordie nō est nūerus: vñ flo.
Sunt genus in prima nūerus persona notanda.
Hec cōcordare debent cū preueniente

¶ Relatiuū: est ante late rei recordatiuū. Ante-
cedēs est: qđ facit primam noticiam de aliqua re

¶ Relatio est duplex

¶ Simplex ē: vbi relatiuū z antecedēs supponūt p
diūsis: vt vir dedit gramaticā qui loycā: vbi ante-
cedēs scz vir suppoit p pūstiano: z relatiuū qui
¶ Personalis ē: vbi re (suppoit p petro hispāo
latiuū z antecedēs supponūt p eadē re nūero: vt
sortes currit qui pficit: vñ flo. Personal' idē p
re suppoit eadē Sz p diūsis supoit relatō simpla

Folium

¶ Relatiuū variatur: manēte
antecedēte in omni casu

De ntō: deus qui beatū petrum in mari saluasti

De gtō: deus cui' misericordie nō est numerus.

De dtō: de' cui omne cor patet z oīs voluntas.

De accusatiuo: deus quem nemo vidit vnq̄

De vtō nō fit relatio: p regulā **Mō** fit p quitū zē

De ablatiui: deus a quo sancta desideria zē

¶ Sic etiā variat' antecedēs manēte relatiuo: vñ

florista **Obliquū** vt non specta illud mare quod

fluit **De** qui des quemlibet anteriori **In** recto

posito sicut viceuerſa pono

Item nulla relatiua intelligunt' in antecedētibus

sed bene antecedens intelligit' in relatiuo: vñ flo

rista **Nulla** relatiua des scire per anteriora

Item que relatiua tu potes dare anteriora

¶ **Item:** relatiuū z antecedēs volunt habere di

uerſa verba: vel vnū verbū positū bis: vt ego ſuz

qui ſum: ſcripſi qui ſcripſi: vñ **Precedens** z qui

binis verbis volo iungi **Diuerſis:** vel verbū de

tur eis geminatū

¶ **Dictio** que debet habere vocatiuū

Primo debet ſignificare principaliter: propte

rea relatiua carēt vocatiuo : que ſecundā noticiā

important.

Secūdo debet ſignificare dictionē ſermonis ad

aliū: propterea li ego caret vocatiuo

Tercio debet ſignificare certe: propterea nomia

queſitiua: nomia diſtributiua: negatiua: et iſinita

carent vocatiuo: Unde florista Dant quintū ca-
sum presens directio certum Expers si qua triū
sic dictio non habet illum

Relatiua sunt duplicia

Loycalia: vt sunt pater filius dñs seruus: Et de
talibus nichil ad propositum

Grammaticalia: vt sunt: is suus ipse sui ille: et qui
cū suis cōdeclinēis: qualis talis tantus quantus

Relatiua reciproca: vt sui sibi se a se: zc

Relatio duplex est

Directa est: vbi relatiuū z antecedens expresse
ponuntur.

Indirecta est: vbi relatiuum et antecedens non
expresse ponuntur

Quarta regula grammatialis est ista:
q̄ interrogatiuū z responsiuū volūt
cōuenire in casu: vt quis creauit ce-
lum: respondet deus: vñ **Q**uesitiua
pares optant reddi sibi casus

Responsio est triplex

Satisfaciens questionī tantū: est vbi tollitur du-
biū questionis: vt quis currit. respōdet scio te cur

Satisfaciens querenti tantū est: vbi tollit̄ rere
dubium querentis tantū: vt quot monachi sunt
in scolis: respōdet multi

Satisfaciens querenti z questionī simul est: vbi
interrogatiuū z responsiuū conueniūt in casu: vt
quis currit: respondetur lepus

Interrogatiua nominalia sunt ista: quis vter

querunt de substantia: Qualis: de qualitate: vt
 qualis est iohannes: respondet albus Quatus
 de quantitate: Cuius: de possessiōe: Cuias: de gē
 te vel patria: Quotennis: de tēpore vel numero
 annorū: vt quotennis es: respondet quinquēnis
 Quotus: de ordine. zc ¶ Aduerbia localia in
 interrogatiua sunt: quo: qua: vbi: vnde. de hijs dic
 tū fuit de aduerbijs: Ad quorsuz interrogatiuū
 respōdet dextrosuz: sinistrosuz: sursum deorsū
 Item: quanti vel quanto: querunt de quantitate
 precij: respōdet tanti vel tāto: vñ florista Emptio
 vel precii iungit quanto genitiuū vel sextum

Quinta regula gramaticalis est ista:
 q̄ demonstratiuū et suū demonstratuz
 volūt conuenire in tribus: in nūero:
 in genere: in casu: exēplū iste homo
 vñ florista Et adiectiuū substantiuo sociat̄ Sic
 demonstratū demonstratis iungere debes

¶ Demonstratio est duplex

Ad sensum seu ad oculū est: q̄ res demonstrata
 subiacet sensui: vt ille homo

Ad intellectū est. q̄ res demonstrata subiacet in
 tellectui. vel q̄ vna res demonstrat̄ z alia subin
 telligitur: vt hec herba crescit ī orto meo: demō
 strando herbam crescentem rome

¶ Item: vbiq̄ est demonstratiuū: ibi est adiec
 tiuū z substantiuū: sed nō ecōuerso: vbi ē adiectiuū
 z substantiuū q̄ ibi sit d̄mōstratiuū z d̄mōstratuz

¶ Item pronomia demonstratiua sunt decem: vñ.

xxi

22

Hic ego tuq; meus noster vester tuus iste
 Mostras z vestras: demonstratiua vocamus.

Sexta regula gramaticalis est ista: q; qñ vniũ
 duo noia substatiua: sine cõiunctiõẽ media: ad di
 uersa pertinẽtia: tũc vñũ debet poni in gto: vt to
 ga hinrici: liber conradi. vii Si substatiua velis
 cõiungere bina Tũc reliquũ reliquo cõiunges
 in gto: Dicit sine cõiunctiõẽ media: q; si mediarẽt
 coniuñtio: regula nõ haberet veritatẽ: vt sortes z
 hinricus ambulant: Dicit ad diuersa pertinẽtia
 quia si pertinerent ad idẽ: regula iterũ nõ teneret
 veritatem: vt animal homo

Septima regula gramaticalis est ista: q; qñ
 cunq; in aliqua oratiõẽ vniũtur duo verba quo
 ruz vñũ est prohereticũ: tũc reliquuz debet poni
 in infinitiuo: vt volo legere: glisco bibere: vii Cũ
 verbũ verbo simul cõiũgis in vno Tũc reliquũ
 quinti debet esse modi. Prohereticũ verbuz est
 quod actũ anime interiozem est cognoscitiuũ: vt
 volo nolo glisco appeto desidero

Octava regula gramaticalis est ista: q; quẽ
 cunq; casum regit ntũs eundẽ regũt oẽs eius obli
 qui: vt rex troye: regis troye: regi troye: regẽ tro
 ye. vii florista: Quemcunq; casum regit ntũs hũc
 inflexio regit eius: Rex troye regis troye regi
 troye regem quoq; troye

Foliū

¶ **N**ona regula est ista: quemcūq; casum regit indicatiuus: eūdem regūt oēs eius modi: scilicet impatiuus optatiuus cōiunctiūs infinitiūs: q; sicut cōgrue dicit: diligo deū: sic etiā dicit dilige deū diligere deū: diligā deū: diligere deū: vñ florista
¶ Et quemcūq; casum regit modus inicalis Illū quicūq; modus et tpa queq; requirūt Infinita supina gerūdia participāsq; Obliquis et nō rectis
 (hec regula deē

¶ **D**ecima regula est ista: quemcūq; casū regit positiuus: eundē regūt cōpatiuius et suplatiuius a tali positiuo descendētes. vt diues agri: ditior agri: ditissimus agri: vñ florista Quā sibi structuram primus gradus optinet: allam Suprem' medius normam seruabit eandem

¶ **U**ndecima regula est ista: q; oīs compatiuus compatiue tentus regere potest ablatiuius casum a pte post: singularis vel pl'alis nūeri sine prepositiōe: exēplū: ille est sapiētior homie vel homib' vñ florista **¶** Da gradui medio sextum quē dirigit
¶ ipse

¶ **D**odecima regula est ista: q; omnis superlatiuius gradus: superlatiue tentus potest regere a parte post genitiuū pluralē noīs nō collectiui: vel genitiuū singularē nominis collectiui: vt virgilus fuit optimus poetarū: vel optimus plebis vñ **¶** Da gradui summo genitiuū plura notantem
¶ Et salomon populi ditissimus atq; virozum

xxii

23

¶ Decima regula gramaticalis est ista: q̄ omne verbū p̄sonale passiue vocis: requirit noia tiuū p̄o supposito: z ablatiuū a parte post mediā te p̄positione a vel ab: exemplū. deus diligitur a scolaribus: vel ab hominibus: vii. Iste dat casus passiuus ab p̄cēte Cernit hīc a me quoniā videbo: ab illo.

¶ Decima quarta regula est ista: q̄ omne ūbz imp̄sonale passiue vocis requirit ablatiuū a parte ante mediā te p̄positione a vel ab Et eundem casum a pte post quē suū verbū a quo descendit. exēplū a me legif̄ matheū: vii. Imp̄sonali passiuo iūgito sextū Intransitiue tñ hīs a vl' ab mediante

¶ Decima quinta regula est ista: Omne verbū transitiuū transitiue positū: regere potest accusatiuū casum a pte post: ex vi trāsitiōis. vt amo deū vii. Accusatiuis data p̄ vim transitionis Si vox conoordat: actiua frequenter habebis

¶ Decima sexta regula est ista: q̄ omne verbus substantiuū: vocatiuū: vel eorū vim habens: congrue possunt regere similes casus ante z post: ex exemplū: ego sum bonus clericus: exemplū de verbo vocatiuo: ego dico: hermanus: de verbo habente vim illozū verboruz: baptiso: hermannus sto erect. vii. Boni cōsiles debz cōiūgere casus.

foliū

Decimaseptima regula est ista: quādo in aliqua oratione ponuntur plures ablatiui sic se habētes q̄ vnus est nominalis z alter participialis vel loco participij positus: tales ablatiui ponuntur absolute: vel in designatōne consequentie: vt sole oriente dies fit: vii. Sunt ablatiui plures rectore soluti: Discere discipuli debent doctore legenti.

Decimaoctaua regula est ista: q̄ geminatus singulare cōiunctū per coniūctionē copulatiua z equipollet numero plurali: vt sortes z plato currunt: vii. Moia quādo duo singularia associantur Vocis pluralis tunc semper equiparantur

Decimanona regula est ista: q̄ qñ coniūctio cōiungit inter dictōes casuales in oratiōe simplici congrua tunc debet habere similes casus a parte ante z a parte post: vt sortes z plato currunt: vii. Iūgere cōsiles debet cōiunctio casus

Vicesima regula est ista: q̄ omne primū supinum debet construi cum verbo significante motum ad locum: vt vado dormitū: curro lectum Sed omne vltimū supinuz vult construi cū verbo significante motuz de loco: vt venio lectu: vii. Supinū primū ad motum construe verbo Significantē motum reliquum iunge de loco

Vicesimaprima regula est ista: q̄ aduerbium

xxiii

24

vult poni iuxta suū verbum ad eius significatio-
nem declarandam: exempluz lego bene: lego ma-
le. vñ. Aut verbo subdes aduerbia

¶ **V**icesima secunda regula est ista. q̄ oīs prepo-
sitio cū de natura sua sit reuolūtiua: reuoluet illud
casuale cui deseruit ad actum verbi. vñ. Debet
vox prepositiua quarto preiungi vel sexto quem
regit ipsa: Adde per z similes: per vicos itur ad

(vrbes

¶ **V**icesima tertia regula est ista: q̄ nulla coniu-
ctio cuiuscūq; potestatis fuerit regere potest ali-
quem casum a parte post: vel a parte ante. vnde.
Non regit ipsa neq; regitur coniunctio queuis
Et innuit florista.

¶ **V**icesima quarta regula est ista: q̄ ille interiec-
tiones heu. ve. o. regunt post se speciales casus
scilicet genitiuum datiuum accusatiuum: vt heu
michi: ve tibi: o ineffabile nomen. Et etiam regit
genitiuuz scdm̄ Johannem ianensem in katho-
licon: vt o calamitatis z miserie. zc.

¶ **F**inis Regularum

Incipiunt Metra
de Constructionibus

Ubi cumq; est suppositū & appositum ibi est constructio intransitiua actus: exemplū Theodericus legit. vii.

¶ Appo cum suppo facit ac intransitionem
Ubi cumq; est adiectiuū & substantiuū: ibi est constructio intransitiua personarum: exemplum: albus homo. vii

¶ Adiec cum substan personarum facit intrans.
Ubi cumq; est obliquus cū noie ibi est cōstructio trāsitiua psonarū: exēplū: cappa sortis: vii

¶ Obliquus cū recto: facit tibi trans quoq; pso
Ubi cumq; est obliquus cū pticipio ibi est cōstructio trāsitiua psonarū: exēplū: legēs librū. vii

¶ Sic de participis est idem sermo tenendus.
Ubi cumq; est pnomē cū noie ibi est cōstructio intransitiua psonarū: vt suus seruus: vii

¶ Nomen pronomen personarū facit intrans.
Ubi cumq; est nomen cū pticipio ibi est cōstructio intrāsitiua psonarū: vt homo legens. vii

¶ Nomen participans personarū facit intrans.
Ubi cumq; est demonstratiuus cum suo demonstrato: ibi est constructio intransitiua personarū vt iste homo. vii

¶ Monstrans monstratū psonarū facit intrans.
Ubi cumq; est relatiuū cū suo antecedente: ibi est cōstructio intrāsitiua personarū: vt fortes currit

xxiiii

qui mouetur.

¶ Intransi perso dicas cum precedente relatus
 Ubicūq; cōstruitur nomiatiuus post verbū sub
 stātiuū vel eorū vim habens: ibi est cōstructio in
 trāsitiua personarū: vt sum bonus: voco: hermā
 nus: baptiso: petrus: sedeo curuus

¶ Verbu subuocans personarū facit intrans
 Ubicūq; est pars declinabilis cuz parte indecli
 nabili: ibi ē cōstructō itrāsitiua psonarū: vt lego brī.

¶ Pars inde cum de: personarū facit intrans
 Ubicūq; est aduerbiū cum verbo: ibi est cōstru
 ctio intransitiua personarum

¶ Intransi perso faciunt aduerbio verbo
 Id est illud aduerbiuz o: cum suo constructibili
 facit cōstructionē trāsitiuā actus: vt o petre lege.
 Hinc o fit deimptum quoniā excitat trans actū.

¶ Constructio sic describitur

Est cōstructibiliū vnio ex modis significādi cau
 sata: ad exprimēdū mētis cōceptū finaliē adiuēta

¶ De modo querēdi in cōstructibilibus

Que — Qualis — Quanta

¶ Que: reci: trans: intrās: retrans: Qualis con:
 vel incon. Hoc est quādo queritur (que est illa
 cōstructio) debz respōderi: recip:oca: trāsitiua: in
 trāsitiua: retrāsitiua. Nō vero querit (qualis est
 illa cōstructio) respōdetur cōgrua vel incōgrua.

¶ Imper per quanta sunt respondentibus apta
 Hoc est qñ querit (quāta est illa cōstructio) resp
 pondetur: perfecta: vel imperfecta.

Folii

De Comparatione

F In masculino genere: ntō hic Felix
 felicioꝝ felicissimus. In feino genere
 ntō hec felix felicioꝝ felicissima. In
 nentro genere: ntō hoc felix felicius
 hui' feliciſ cioris cissimi (felicissimū
 Etō huius feliciſ felicioꝝ felicissime
 huius feliciſ felicioꝝ felicissimi
 huic felici felicioꝝ felicissimo
 Etō huic felici felicioꝝ felicissime
 huic felici felicioꝝ felicissimo
 Accō hunc felicem felicioꝝ felicissimum
 hanc felicem felicioꝝ felicissimam
 hoc felix felicius felicissimum
 Etō o felix felicioꝝ felicissime
 o felix felicioꝝ felicissima
 o felix felicius felicissimum
 hoc felice uel felici. ore uel ori. cissimo
 Ablō ab hac felice uel felici. ore uel ori. cissima
 hoc felice uel felici. ore uel ori. cissimo

Et pluraliter

ntō hii felices felicioꝝ felicissimi
 Etō hee felices felicioꝝ felicissime
 hec felicia felicioꝝ felicissima
 horuz felicium felicioꝝ felicissimorū
 Etō harum felicium felicioꝝ felicissimaruz
 horū felicium felicioꝝ felicissimorum
 Etō huius: Ablō ab huius felicib' ciorib' cissimis
 hos felices felicioꝝ felicissimos
 Accō has felices felicioꝝ felicissimas

XXV

26

hec felicia feliciora felicissima
 o felices feliciores felicissimi
 o felices feliciores felicissime
 o felicia feliciora felicissima

¶ In masculio genere: ntō hic Doctus doctior
 doctissimus. In feino gñre: ntō hec docta docti
 or doctissima. In neutro gñre: ntō hoc doctū do

hū⁹ docti tioris tissimi **¶** Cuius tissimū

hūius docte doctioris doctissime

hūius docti doctioris doctissimi

hūic docto doctiori doctissimo

hūic docte doctiori doctissime

hūic docto doctiori doctissimo

hunc doctum doctiorem doctissimuz

hanc doctam doctiorem doctissimaz.

hoc doctū doctius doctissimum

o docte doctior doctissime

o docta doctior doctissima

o doctum doctius doctissimum

hoc docto doctiore vel ori doctissimo

hac docta doctiore uel ori doctissima

hoc docto doctiore uel ori doctissimo

¶ Et pluraliter

hūi docti doctiores doctissimi

hec docte doctiores doctissime

hec docta doctiora doctissima

horū doctorū doctiorū doctissimorumz

harū doctarū doctiorū doctissimaruz

Folii

horū doctorū doctiorū doctissimoꝝ
Dtō hūis: **Abltō** ab hīs doctis tiorib' tissimis.
 hos doctos doctiores doctissimos
Accō has doctas doctiores doctissimas
 hec docta doctiora doctissima
Utō o docti doctiores doctissimi
 o docte doctiores doctissime
 o docta doctiora doctissima

C In masculino gñre: ntō hic Fortis fortior fortissim'. In feio gñre: ntō hec fortis fortior fortissima In neutro genere: ntō hoc forte fortius for

hui' fortis fortioris fortissimi (tissimū

Grō huius fortis fortioris fortissime
 huius fortis fortioris fortissimi

Datiuo huic forti fortiori fortissimo
 huic forti fortiori fortissime

huic forti fortiori fortissimo
 hunc fortem fortiozem fortissimum

Accō hanc fortem fortiozem fortissimam
 hoc forte fortius fortissimum

Utō o fortis fortior fortissime
 o fortis fortior fortissima

o forte fortius fortissimum
 hoc forti fortiori fortissimo

Abltō ab hac forti fortiori fortissima
 hoc forti fortiori fortissimo

C Et pluraliter

Utō hij fortes fortiores fortissimi
 hee fortes fortiores fortissime

xxvi

27

	hec fortia fortiora fortissima
Gtō	horū fortiū fortiorū fortissimorum
	harū fortiū fortiorū fortissimarum
	horū fortiū fortiorum fortissimorum
Dtō hūs	Abtlō ab hūs fortib' tioribus tissimis
	hos fortes fortiores fortissimos
Accō	has fortes fortiores fortissimas
	hec fortia fortiora fortissima
Utō	o fortes fortiores fortissimi
	o fortes fortiores fortissime
	o fortia fortiora fortissima

¶ In masculio gñre ntō hic niger nigrior niger
rum'. In feio gñre ntō hec nigra nigrior nigerrima.
In neutro gñre ntō hoc nigrū nigri' nigerri

Gtō	hui' nigri nigrioris nigerrimi (muz
	huius nigre nigrioris nigerrime
Dtō	huic nigro nigriori nigerrimo
	huic nigre nigriori nigerrime
Accō	hunc nigrū nigriorem nigerrimum
	hanc nigram nigriorem nigerrimam
Utō	hoc nigrum nigrius nigerrimum
	o niger nigrior nigerrime
	o nigra nigrior nigerrima
Abtlō ab	o nigrum nigrius nigerrimum
	hoc nigro nigriore vel ori nigerrimo
	hac nigra nigriore vel ori nigerrima
	hoc nigro nigriore vel ori nigerrimo

foliū

Et pluraliter

Ntō	hū nigri nigrioris nigerrimi
	hee nigre nigriores nigerrime
	hec nigra nigriora nigerrima
Stō	horū nigrozū nigriorū nigerrimozū.
	harū nigrarū nigriorū nigerrimarūz
	horū nigrozū nigriorū nigerrimozūz
Dtō	hūis nigris nigrioribus nigerrimis
	hos nigros nigriores nigerrimos
Accō	has nigras nigriores nigerrimas
	hec nigra nigriora nigerrima
	o nigri nigriores nigerrimi
Ultō	o nigre nigriores nigerrime
	o nigra nigriora nigerrima
	Abtō ab hūis nigris nigrioribus nigerrimis

¶ In masculio genere: ntō hic Diues ditior ditissim⁹. In feino genere: ntō hec diues ditior ditissima: In neutro genere: ntō hoc diues ditius

Stō	hui ⁹ diuitis ditioris ditissimi ditissimū
	huius diuitis ditioris ditissime
	huius diuitis ditioris ditissimi
Dtō	huic diuiti ditiori ditissimo
	huic diuiti ditiori ditissime
	huic diuiti ditiori ditissimo
Accō	hunc diuitem ditiozem ditissimum
	hanc diuitem ditiozem ditissimam
	hoc diues ditius ditissimum o diues ditior ditissime

XXVII

28

Utō o diues ditior ditissima
 o diues ditius ditissimum
 hoc diuite ul' ti. ditioze ul' ori. tiffimo:
Abtō ab hac diuite ul' ti. ditioze ul' ori. tiffima
 hoc diuite ul' ti. ditioze ul' ori tiffimo

¶ Et pluraliter

¶ Mō hii diuites ditiores ditissimi
 hec diuites ditiores ditissime
 hec ditia ditiora ditissima
 horum diuitum ditioruz ditissimorū
¶ Stō harū diuitum ditiorū ditissimarum
 horū diuitū ditiorum ditissimorum
¶ Dtō hīs diuitibus ditioribus ditissimis
 hos diuites ditiores ditissimos
¶ Accō has diuites ditiores ditissimas
 hec ditia ditiora ditissima
¶ Utō o diuites ditiores ditissimi
 o diuites ditiores ditissime
 o ditia ditiora ditissima
¶ Abtō ab hīs diuitibus ditioribus ditissimis.

¶ Comparatio aduerbialis

Dite ditius ditissimum vel ditissime.

¶ Nota: hoc nomē **Diues** caret regulariter cōparatiuo z superlatiuo: sed loco cōparatiui z superlatiui capit ditior ditissimus a noīe dis qd̄ ē generis omnis in plurali scdm̄ alexandruz **Dis** in plurali genus omne videtur habere: vñ **De. be. Nam** de dite suū ditissimus accipit ortum

In nomine
patris

Item illa noia memor. paup. diues. vigil. i plu
rali sūt generis cōmūis: z i singulari generis ois
vñ De. hely. Ador vigil z pau di primo genis
omne subandi Est in plurali nunctia bina dari
Item hoc nomē plus scōm eundē auctore i illis
tribus casib' in singulari quos habet est generis
neutri: sz in plali ē generis ois vñacū illo gto sin
gulari scz pluris. vñ pe. he. Cū p tres casus neu
trū gen' optinet plus Casibus i reliquis gen' oē
videt hēre: Et hoc nomē plus ponit loco cōpati
ui in neutro genere illius nois multus ta tuz qd
caret cōpatiuo in masculino z feino generibus

Explicit Liber Foeliciter

In presenti libello cōtinet hec materia scz
Primo: Remigijs: seu Dñs que pars: cū suis
additiōibus: quā materiā iuenies p signaturā fo
liozi a primo folio videlicz vsq; ad xi.
Secūdo: Regimina qd Fortes currit dicimus
quā materiā iuenies in fo. xi vsq; ad fo. quasi xij.
Tercio: Ordo cōstructibiliū cum suis regulis.
quā ma. iuenies partī in fo. xij z partī in fo. xiiij
Quarto: Vigintiquatuor regule cōgruitatum.
quā materiā. iuenies a fo. xiiij vsq; ad fo. xxiiij.
Quinto: Metra rstructionū cū intellectu eorūde.
quā ma. iuenies in fo. xxiiij vsq; ad fo. xxviiij
Sexto z vltimo: Cōpationes: qd In masculino
genere vocamus: quā ma. iuenies i fo. xxviiij vsq;
ad finē libri.

Impressus in Bleswyk p Stephanū arndes.

Postscript

In the late 1480s, Stephan Arndes, a famous printer from Hamburg, was invited to Schleswig by the Danish nobleman Lorens Leve. Arndes' main product during his stay here was the monumental *Missale Slesvicense* from 1486. Probably in the same year, his press issued an elementary Latin grammar, the *Remigius* reprinted in this volume. Shortly afterwards Arndes left for Lübeck, where he worked until his death in 1519.

The Schleswig *Remigius* is typical of a widespread medieval tradition for composing manuals of Latin grammar. It consists of a number of longer and shorter treatises, dealing with various aspects of grammar, to be used in the elementary teaching of Latin. The treatises are collected from various sources and there is no indication that a systematical and balanced treatment of all important points of Latin grammar was ever intended.

This type of manual is well known from a great number of manuscripts, which can be easily located in Bursill-Hall's comprehensive Census of Latin grammatical writings.¹ Such manuals also play a conspicuous role among early printed books. One other typical specimen is the *Fundamentum* and *Regulae* printed by Gotfred of Ghemen in Copenhagen 1493 and edited in facsimile on the occasion of the fifth centenary of the university of Copenhagen by the Royal Danish Academy of Sciences.² Actually a closer comparison of the Schleswig *Remigius* with this publication will prove rewarding. Both belong to a common central European tradition, and their differences are interesting in so far as they reflect certain changes in the approach to grammar.

The Schleswig *Remigius* contains six different treatises which it will be convenient to discuss separately:

- 1: G. L. Bursill-Hall: A Census of Medieval Latin Grammatical Manuscripts (= Grammatica speculativa 4). Stuttgart: Fromman-Holzboog. 1981.
- 2: Tre latinske grammatikker. Donatus-Fundamentum-Regulae. Trykt af Gotfred af Ghemen i København 1493 og udgivet i facsimile ved Københavns Universitets 500-års jubilæum af Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab. Med en efterskrift/With an English Summary by Erik Dal and Jan Pinborg. København 1979.

- 1: f. 1r–11r: *Remigius seu Dominus quae pars cum suis additionibus*.
Inc.: ‘Dominus’, quae pars? Nomen. Quare? Quia significat substantiam cum qualitate propria vel communi...
- 2: f. 11r–12v: *Regimina quod Sortes currit dicimus*.
Inc.: Sortes currit. ‘Sortes’ est nominativi casus et regitur a verbo ‘currit’ a parte ante ex vi personae...
- 3: f. 12v–13r: *Ordo constructibilium cum suis regulis*.
Inc.: Ordo est bonus, quia praeponenda praeponuntur...
- 4: f. 13r–23r: *Vigintiquattuor regulae congruitatum*.
Inc.: Prima regula grammaticalis est ista quod adiectivum et substantivum volunt convenire in tribus accidentibus grammaticalibus, scilicet in numero, in genere, in casu...
- 5: f. 23v–24r: *Metra constructionum cum intellectu eorundem*.
Inc.: Ubi cumque est suppositum et appositum ibi est constructio intransitiva actus, exemplum ‘Theodericus legit’...
- 6: f. 24v–27v: *Comparationes quod In masculino genere vocamus*.
Inc.: In masculino genere: nominativo ‘hic felix, felicior, felicissimus’...

In general, the Schleswig *Remigius* reflects traditional medieval doctrine, even with some influence from the tradition of speculative or modistic grammar. Examples of this can especially be found in text 1, and some of these will be discussed below in connection with this text. The main source is Alexander of Villa Dei’s *Doctrinale* which is used and quoted throughout.³ Other authors quoted are Peter Helias (see pp. 21 and 61–62), probably the versified Priscianus attributed to him in the fifteenth century;⁴ the Florista, alias Ludolf of Luchow (†1260), author of the *Flores grammaticae*,⁵ a manual of Latin syntax (see pp. 45, 47–49, 53); Eberhard of Bethune, author of the *Graecismus* (p. 27); John of Genova, author of the *Catholicon* (p. 53); and even Peter of Spain, the author of the *Tractatus logicales* is alluded to (p. 45). Behind these medieval authors the ultimate inspiration is, of course, the two canonical authors, Donatus and Priscian, but they are never quoted explicitly.

The text is apparently intended for a (Low) German (teutonicum) speaking audience. This emerges from a number of German translations, parallels and names (e.g. pp. 9, 14, 22, 23, 32).

3: D. Reichling: *Das Doctrinale des Alexander de Villa-Dei*, Berlin 1893. Reprint New York 1974 (Lenox Hill).

4: Incipit: Sicut ab esse rei soliti rem promere dicunt. For Mss. cf. Bursill-Hall, op.cit.

5: Incipit: Flores grammaticae propono scribere. For Mss. cf. Bursill-Hall, op.cit.

1. The *Remigius*

The so-called *Remigius* is a representative of a huge family of treatises dealing with latin morphology or accidence, written in the popular form of question and answer – exactly as the *Donatus minor*. The name *Remigius* alludes to the famous Carolingian grammarian who wrote commentaries on Donatus, but the treatise as we know it has probably no direct relation to Remigius.⁶ The oldest known copies of a treatise with the incipit ‘*Dominus quae pars*’ belong to the twelfth century (Douai, Bibl. Munic. 752 f. 220v–224v; Paris BN, lat. 7492 ff. 113r–114r); but even these copies are at some distance from the presumptive original; from later centuries the copies are *legio*. The name *Remigius*, however, seems to be an invention of the fifteenth century.

The tradition within this family of texts is extremely vacillating, and so far no survey of it can possibly be given. From a first comparison, it is obvious that we have to do with a family of more or less interconnected treatises rather than with different versions of the same text. New material is interpolated, examples and paradigms are added or removed, definitions are changed according to prevailing fashions etc. Nevertheless I think that an original kernel can be isolated, and the tradition be sorted out through an analysis of the types and layers of added material. Here I can only attempt a first, very crude survey.

A study of the old version in Paris BN lat. 7492 makes it almost certain that the original treatise was structured in the following way:

The manual is divided into 8 parts, one for each part of speech. The order is originally that of Donatus, but one early sub-group of the tradition, the so-called *Ianua Donati*,⁷ substitutes the order of Priscian:

Donat/Paris 7492/Remigius
 NOMEN
 PRONOMEN

Priscian/Ianua
 NOMEN
 VERBUM

6: The attempt to identify the author with a 10th century Benedictine monk is not convincing: E. Droz, Les ‘Regule’ de Remigius, Münster en Westphalie 1486. In: Studi de bibliografia e de storia in honore de Tammaro de Marinis, vol. 2, Roma 1964, pp. 265–280.

7: W. O. Schmitt: Die *Ianua* (Donatus). Ein Beitrag zur lateinischen Schulgrammatik des Mittelalters und der Renaissance. In: Beiträge zur Inkunabelkunde, Dritte Folge, 4. Berlin 1969, pp. 43–80. The text is edited pp. 74–80. – Against Schmitt, I want to retain the *Ianua* as an – admittedly easily separable – subgroup of the ‘Remigius’-family. As we shall see it offers the same kernel of text as the other witnesses of the family.

VERBUM	PARTICIPIUM
ADVERBIUM	PRONOMEN
PARTICIPIUM	PRAEPOSITIO
CONIUNCTIO	ADVERBIUM
PRAEPOSITIO	INTERIECTIO
INTERIECTIO (not in Paris 7492)	CONIUNCTIO

Within each part of speech a particular word-form is chosen as an example. These examples are a pretty stable, although not invariable element in the tradition. *Noun*: Dominus (Poeta in Ianua, Petrus in the Ghemen-print). *Pronoun*: Ego. *Verb*: Amo or lego. *Adverb*: Hodie. *Participle*: Amans or legens. *Conjunction*: Et or atque. *Preposition*: Ad. *Interjection*: Heu.

The definition of each part of speech is given, normally according to Priscian, and the number of accidents stated, again normally in the version of Priscian. Then the example word is determined as to each of these accidents with a short motivation. Finally a paradigm is added when appropriate. This manner of exercising morphology is an ancient grammarian's device.⁸

This is the structure of the version in Paris 7492 (=P), except for a few additions at the end of each section. These same elements return regularly and in almost the same wording in all later versions, but separated from each other by long sections of interpolations. I give the chapter on the noun with some notes on changes in the Ianua (I), the Ghemen-print (G) and the Schleswig Remigius (S). What I consider to be interpolation already in P is printed in smaller type and within brackets []. A complete transcription of P is given in Appendix III below.

Paris BN lat. 7492 f. 113rB–114rA.

1. *Dominus* quae pars? nomen. Quare? quia significat substantiam vel qualitatem propriam vel communem.
2. Nomini quot accidunt? quinque. Quae? Species, genus, numerus, figura, casus.
3. Cuius speciei? derivativae. Quare? quia ab alio derivatur. Quod est illud? dominor, dominaris.

8: See e.g. Priscian's *Partitiones XII versuum Aeneidos principalium* (ed. H. Keil-Grammatici Latini III, 1890, pp. 459–515). cf. M. Glück: *Priscians Partitiones und ihre Stellung in der spätantiken Schule*. Hildesheim 1967.

4. Cuius generis? masculini. Quare? quia praeponitur ei in declinatione articulare pronomen quod est 'hic'.
5. Cuius numeri? singularis. Quare? quia singulariter profertur.
6. Cuius figurae? simplicis. Quare? quia non potest dividi in duas intelligibiles partes, sensum quarum habeat.

[Potest componi? etiam. Quare? quia potest adungi alteri dictioni ad unum quid significandum. Quomodo? vicedominus.]

7. Cuius casus? nominativi. Quare? quia in tali casu declinando reperitur et eius sensum retinet.

[Quae pars regit? venit. Quare? quia tertia persona verbi est et regit nominativum casum.

Est substantivum an adiectivum? substantivum. Quare? quia per se positum substantive significat. Si adiectivum? quia cum aliis positum adiective significat.

Est mobile an fixum? mobile. Quare? quia currit per tria genera. Si est fixum? quia manet in una terminatione in nominativo.

Est proprium an appellativum? proprium. Quare? quia unius nomen est et proprium dicitur. Si appellativum? quia commune est multorum naturaliter.]

8. Cuius declinationis? secundae. Quare? quia mittit genetivum suum singularem in i.

[Cuius formae? pentaptotae. Quare? quia habet quinque casus dissimiles inter se.]

9. Quomodo declinatur? Nominativo hic dominus etc.

1. Dominus: poeta I Petrus G. vel-communem: cum qualitate propria vel communi GS + cum casu I.
2. Nomina-accidunt: Quot quaeruntur in nomine G. quinque: sex GS. species: qualitas, comparatio GS.
3. *om.* GS. dominor, dominaris: poesis I.
4. Praeponitur ei: congrue sibi praeponitur GS. declinatione: + unum IG.
5. quia-profertur: quia significat sub modo unius G.
6. quia-habeat: quia simpliciter profertur I. sensum-habeat: sensus prioris capaces GS.
7. *om.* G. et eius-retinet: *om.* S in constructione *add.* I.

The interpolations are of the following types:

(a) the introduction of complementary questions and answers under the head of every accident, so that we do not only get the definition of the form realized in the word of example, but all possible forms. E.g. for 'dominus' we do not only get the definition of the singular number, but also of the plural. This is consistently done in the *Ianua*, and already exemplified in the interpolations of the Paris 7492 version (the entries under 7).

(b) Additions of elements which were not in the original treatise, but were missed for one reason or another. Thus the late, Central-European

'Remigius' tradition represented by G and S, adds a section on substantives versus adjectives immediately after the enumeration of accidents, and for section 3 they substitute sections on the quality of nouns (appellatives versus proper nouns), on the comparison of adjectives and on the inflection of adjectives according to genders. Even if the wording of these interpolations is different, their general contents are similar and probably reflect a common tradition.

Remigius is essentially a morphology. It covers the traditional categories of Latin words. If you can recite your *Remigius* by heart, you know your Latin morphology pretty well, especially if the learning is accompanied by the mastering of the paradigms which in many manuscripts and editions are joined to the *Remigius*. Actually, the *Remigius*, at least in the late, Central-European tradition exemplified by G & S appears to be intended as a second, slightly more advanced manual to be used when *Donatus minor* had been mastered.

The *Remigius* in this form is not used to drill the elementary declensions. Rather it intends to teach a) the elementary grammatical concepts and b) how to construct one form from another, e.g. the comparative from the positive. This is done through rules of the following type: If the positive is of the third declension, then the comparative is formed from the dative singular, shortening the 'i' and adding 'or'. The rule is then recapitulated in a mnemonic verse (p. 13).

While the kernel of the *Remigius* goes back at least to the twelfth century, the interpolations reflect various layers of the later developments within grammar. Thus in the Schleswig *Remigius* we can find isolated items or definitions which reflect the tradition of speculative or modistic grammar, e.g. the definition of substantive and adjective (p. 11) of *significare communiter* (p. 12) and of comparison (p. 13). In the Ghemen-*Fundamentum* we can in the same way find influences from newer humanist developments within grammar.

2. Regimina

The texts 2–5 serve syntax. Medieval syntactical doctrine tended to crystallise around two concepts: *regimen* and *congruitas*; *regimen* covers constructions where one word forces another to take on a specific (case) form, and *congruitas* constructions where the two words are supposed to take on the same form. Text 2 concentrates on *regimen*, whereas text 4 covers *congruitas* but also discusses *regimen*.

Text 2 with the incipit 'Sortes currit' is found in at least two fifteenth century manuscripts, viz.: Paris BN n.acq.lat. 667 f. 130–139 (together with i.a. the *Remigius*, the *Regulae congruitatum* (= text 4), and parts of Alexander's *Doctrinale*), and Wolfenbüttel, Herz. Bibl., Helm. 1198 f. 108 & 149–78 (together with i.a. the *Remigius* and the *Donatus minor*).⁹

The treatise falls into two sections: the *regimen* between nouns and verbs (pp. 31–3), and some remarks on the other parts of speech (pp. 33–4). The first section is the one most elaborated. It treats every case in turn and shows how it is governed and by which principle; the 'principles' are taken over from the *Doctrinale* and often accompanied by appropriate quotations from this manual. Schematically we have the following types of *regimen*:

CASE	GOVERNING WORD	DIRECTION OF GOVERNMENT	PRINCIPLE	QUOTATION
NOMINATIVE	VERB personal	ANTE	ex vi personae	1075–6
NOMINATIVE	VERB copula	POST	ex vi copulae	1081–2
GENITIVE	NOUN	POST	ex vi possessionis	1135
DATIVE	VERB	POST	ex vi acquisitionis	1215
	NOUN (‘damnum aut utile significans’)	POST	ex vi acquisitionis	1215
ACCUSATIVE	VERB	POST	ex vi transitionis	1253–4
VOVATIVE	ADV (‘O’)	POST	ex vi excitationis	?
ABLATIVE	VERB (‘carentia significans’)	POST	ex vi naturae (verbi)	1331–2
	VERB	POST	ex vi effectus causae	1302–3

The second section contains few stray remarks on the parts of speech other than the noun. The examples for the parts of speech chosen (‘amo’, ‘hodie’, ‘legens’ etc.) show that our text refers back to the *Remigius*. The remarks about the verb concern the nominative *ex parte ante* which is often left unexpressed; the participle is taught to have the same relations of *regimen* as its corresponding verb; finally it is declared that the indeclined parts do not enter into any relations of *regimen*.

The principal governing word is the verb; the direction of government is described as being either ‘ex parte ante’ or ‘ex parte post’. This notion is left

9: Bursill-Hall, 206 (208.291) and p. 282 (310.25)

unexplained; however, it is pretty obvious that the governing *ex parte ante* refers to the subject or the agent, whereas the *ex parte post* refers to some kind of object or some part of the predicate (cf. the remarks in the *Ghemmen-Regulae* pp. 160–1); the preposition is not an element which directly governs a case, but it is seen as a device or an instrument used by some verbs, signifying a ‘less vehement transition’, so that they may be able to exert their job of governing. The construction noun + genitive is apparently described in analogy with the construction verb + oblique case.¹⁰

3. Ordo constructibilium

This very short tract deals with word-order according to the not very informative principle: ‘First things first’. It is nothing more than a rearrangement of some verses from the ninth chapter of Alexander’s *Doctrinale*, which deals with the natural word-order (1390–6) and with impediments to this or artificial word-order (1397ff).

According to Alexander the natural word-order is: 1. Vocative (optional), 2. Nominative (optional), 3. Personal verb, 4. Adverbs, 5. Dative, 6. Accusativus. Other governed cases should follow the governing word. (About government see above text 2).

Our tract garbles this quite sensible account, especially because of its very shortness. The following verses from Alexander are used in this order: 1390–3, 1394 (2. half)/1395, 1397–8, 1407, 1394 (first half), unidentified, 1395/6, 1278(!), 1427, 1417–8, 1433, 1413–4.

An elaborate treatise on this subject, based on the same verses of Alexander is in the *Ghemmen-Regulae* pp. 165–176.

4. “Regulae congruitatis”

With this text again we come to a specimen of a fairly widespread family of treatises, the internal relation of which have not been studied. The family seems to belong to fifteenth century Central Europe and to contain a kernel of rules for congruity – expanded to various degrees in various sources. Bursill-Hall (p. 337) gives at last 28 entries of texts which look as if they

10: For a thorough discussion of the theoretical concepts of medieval syntax see M. Covington, *Syntactic Theory in the High Middle Ages* Diss. Yale 1982. Covington argues convincingly that the ante/post terminology reflect a notion of a first constructibile which is presupposed by the second, a notion pretty close to our notion of head and modifier.

belong to this family. A short version is to be found in the *Ghemen-Fundamentum* at pp. 80–1,¹¹ where it is expanded by a long discussion of various examples of constructions involving these rules (pp. 81–111).

The version of the *Regulae* in the Schleswig *Remigijs*, is especially interesting since it aspires to give an almost complete exposition of Latin syntax; this is achieved by expanding the discussion of rules 1–2 quite out of proportion. The expansions of rule 2 were probably taken over from another text; at least they correspond fairly closely to the *Divisiones verborum* printed in the *Ghemen-Fundamentum* at pp. 75–79.

Rule 1: Adjective and substantive have congruity as to gender, case, and number (pp. 35–38).

This is taken as an occasion for discussing the following categories:

Substantive versus adjective

Proper noun versus appellative

Rule 2: *Suppositum* and *appositum* have congruity as to number, person, and (proportional) case (pp. 38–47).

Note 1: the congruity as to case is not congruity proper, but strictly speaking *regimen* since what is required is that the *suppositum* has the case required by the *appositum*.

Note 2: the *suppositum* is filled out by noun, pronoun, or participle; the *appositum* always by a verb.

From these presuppositions the rule discusses the syntax (in the sense of *regimen*) of the verb. It does so by introducing various distinctions within the category of verb:

PAGE	CATEGORY	SUPPOSITUM	A PARTE POST
40	VERB. PERSONALE	NOMINATIVE OR	
41	1) ACTIVUM	ALIQUID POSITUM LOCO NOMINATIVI:	OBLIQUE CASE (with or without preposition)
	2) PASSIVUM	1) INFINITIVE 2) DICTIO MATERIALITER CAPTA 3) 'ATTRIBUTUM' (= DATIVE WITH INFINITIVE)	AB+ABLATIVE

11: The rules correspond in the following way: G1=S1; G2=S2; G3=S3; G4=S5; G5=S4; G6=S19; G7=S6; G8=S7.

- 4) 'DICTUM' (= ACCUS.
WITH INFIN.)
5) 'APPELLATUM' (= QUOD
+ sentence)

VERB. IMPER-
SONALE

	1) PASSIVAE VOCIS	AB + ABLATIVE	OBLIQUE CASE (as their corre- sponding per- sonal forms)
42	2) ACTIVAE VOCIS		
	a) (3 verbs)	GENITIVE (orblative of pos- sessive pronouns)	
	b) (11 verbs)	DATIVE	INFINITIVE
	c) (9+5 verbs)	ACCUSATIVE	GENITIVE OF IN- FINITIVE
43	INFINITIVE		
	1) VERB. PERS.	ACCUSATIVE	SAME AS REQUIRED
	2) VERB. IMPERS.	SAME AS REQUIRED BY FINITE FORM	BY FINITE FORM

VERBUM PERSO-
NALE

44	1) SUBSTANTIVUM (sum, fio, existo)	NOMINATIVE	NOMINATIVE
(45)	+ verba habentia vim verborum substantivorum (sedeo, iaceo, sto, curro, ambulo)		
	2) VOCATIVUM	NOMINATIVE	NOMINATIVE of proper de- nomination
45	3) ADIECTIVUM	NOMINATIVE	
	a) transitivum		ACCUSATIVE ¹²
	aa) debilis transi- tionis		ACCUSATIVUM SVAE PROPRIAE SIGNIFICATIONIS

12: Here the other oblique cases are not included as they were above (at p. 41).

	ab) vehementis transitionis	ACCUS.
	ac) vehemen- tissimae transi- tionis	TWO ACCUS.
46	b) absolutum	÷ (but with ex- ceptions)

Rules 3–5 (pp. 47–50) deal with the construction of pronouns with their correlates.

Rule 6 (p. 51) deals with the construction of noun + genitive.

Rule 7 (p. 51) deals with the construction of certain verbs + infinitive.

Rules 8–10 (pp. 51–2) deal with constructions *a parte post* which remain the same even if the first member of the construction is varied as to case, mood or degree.

Rules 11–12 (p. 52) deal with the constructions *a parte post* for comparatives and superlatives.

Rules 13–16 (p. 53) are redundant in the Schleswig version, since they were already stated during the discussion of rule 2.

Rule 17 (p. 54) is about the absolute ablative.

Rules 18–24 (pp. 54–5) deal with the indeclinable parts of speech.

The 24 rules are a summary of rules stated in the *Doctrinale* of Alexander, part 3. In this version they draw heavily on formulation of the *Florista* (compare above note 5). They cover the fundamental dependency-relations in Latin sentences. Compared to traditional Latin syntax of the Post-Renaissance period the lack of interest in moods and tenses is conspicuous. But the interest in these features did not really begin until the rise of historical linguistics in the nineteenth century.

5. Metra constructionum

This short tract exemplifies the various types of constructions, accompanying each type with a mnemonic verse, but adding no explanations. The definition of construction and the divisions is traditional modistic doctrine. The following types are enumerated:

<i>Name:</i>	<i>Material:</i>	<i>Example:</i>
Intransitiva actus	Subject + Predicate	Theodericus legit
Intransitiva personarum	Adjective + substantive	albus homo
	Pronoun + noun	suus servus
	Verb (Copula) + nominative	sum bonus, vocor Hermannus
		baptisor Petrus, sedeo curvus.
	Noun + participle	homo legens
	Demonstrative + Correlate	iste homo
	Relative + Correl.	<i>Sortes currit qui movetur</i>
	Declinable + Indecl.	lego bene
Transitiva personarum	Noun + oblique case	cappa Sortis
	Participle + oblique case	legens librum
Transitiva actus	'O' + Vocative	O Petre lege
	(Our tract forgets the normal types of this construction: Verb + oblique case).	

As it stands this tract is not very informative. It contains, however, the last vestiges of the attempt of the modistic or speculative grammar to erect an exhaustive system of possible Latin constructions, based on the divisions into transitive and intransitive constructions, and on the concepts of *dependentia* and priority/posteriority of constructibles.¹³ As it stands it only helps to label constructions, but it does no longer possess any explanatory power.

The Latin grammars of the sixteenth and seventeenth centuries more or less followed the same tracks. The merits of the medieval tradition still made themselves felt: the medievals had understood how to reduce the complicated discussions of Priscian to a manageable number of rules which covered the most fundamental features of Latin composition even if not always in a very elegant way. But the 'soul' of medieval grammar which was the attempt to add explanatory power to the meagre rules – had disappeared. No wonder that it was easy to criticize the Medieval manuals, and that it was difficult to replace them.

6. Comparationes

The last tract consists in a number of paradigms for adjectives in all cases, genders and grades with a few additional remarks on irregular comparison. A text of the same type but with slightly different examples is in the Ghemen-*Fundamentum*, pp. 58–68.

13: Cf. Covington (note 10).

7. *Remigius* the book

Not only the University Library of Copenhagen but also the art of printing in Denmark are celebrating their quincentenary in 1982, the first printer here being Johann Snell in 1482. He was invited to Odense, Funen, where he executed a modest *Breviarium Ottoniense* and an additional pamphlet, one of the many editions of Guillaume de Caoursin's *De obsidio et bello Rhodiano*; after that he returned to his native Germany, except for a visit to Sweden where he introduced printing in 1483.

The next printer working in the realm of the Danish King (in his capacity of Duke of Schleswig-Holstein) was the German master-printer Stephan Arndes. He had been working in German and Italian cities as type-founder and printer with renowned colleagues including the Gutenberg apprentice Johann Neumeister in Foligno. His *Missale Slesvicense* is one of the most magnificent volumes ever printed in Denmark; the corresponding *Breviarium* was but recently rediscovered in the Vatican, and the two Arndes titles further known are the widely diffused chapbook *Dialogus Salomonis et Marcolphi* – and the *Remigius*.

This book, primarily intended for the school of the Schleswig Cathedral, is very well executed, too. Arndes uses his good rotunda type in two sizes, fine initials and a modest degree of rubrication. Paper and presswork are well made.

After war time destruction in Lübeck the only surviving copy of *Remigius* is preserved in the Royal Library, Copenhagen. It was originally bound up with the three Latin Grammars which were printed in 1493 by Gotfred of Ghemen, the third printer in Denmark and the first in Copenhagen (see note 2). The owner was Tideke Hansen in the convent of Skovkloster, Zealand. The fate of this volume is unknown for more than 250 years. At the end of that time it was acquired by the collector and civil servant Terkel Klevenfeldt who had the four slender books bound separately. The label p. 5 is pasted on the marbled paper on the front cover. At his auction in 1777 they were all bought by another civil servant Henrik Hielmstjerne whose eminent collection of Danish books was given to the Royal Library by his daughter and son-in-law, 1808.

Appendices I–III

Appendix I: The handwritten additions.

*Unlike many other grammatical manuals of grammar from the time the Slesvig Remigijs does not contain anything on prosody and metrics. An unknown medieval user of the book has remedied this by adding two metrical texts on the first blank leaf of the book. I give a transcription:*¹⁴

Est¹⁵ autem pes consequens comprehensio syllabarum temporum dimensione conclusa.

Dactylus constat ex prima longa sillaba et duabus brevibus, temporum quattuor ut ‘carina’(!), ‘scribere’. [unde Alexander]. Et dicitur a dactilon graece quod est digitus latine, quia digitus habet unum membrum longum et duo brevia, ita dactylus habet unam longam syllabam et duas breves ad modum digiti. Unde Alexander “Dactylus ex longa brevibusque duabus habetur.” Et ubique potest poni in hexametro praeter in fine, scilicet in sexto. Unde versus “versibus hexametris debet sponde semper poni, dactilus in quinto numquam sextum retinebit.”

Spondeus constat ex duabus longis syllabis et temporum quattuor ut ‘aestas’, ‘salve’. Et dicitur a spondeon graece quod est tractus latine, quia tractim profertur. Et potest in omni loco versus hexametri poni praeterquam in quinto pede. Unde Alexander “Omnes spondeo donare potes nisi quintum”.

Trocheus constat ex prima longa syllaba et altera brevi et temporum trium, ut ‘Roma’, ‘meta’, ‘curre’. Et dicitur a trochous graece quod est volubile latine, et nullibi potest poni nisi in sexto pede versus hexametri. Versus: “sedes nulla datur praeterquam sexta trochaeo”.

Tribrachus constat ex tribus brevibus syllabis, temporum trium, ut ‘legere’. Et dicitur a tris quod est tres et brachos quod est breve, quasi habens tres breves syllabas. Versus: “Terna brevis tribracho etc”. Et nullibi potest poni nisi in quinto pede versus pentametri nisi per sin-alimpham excusetur. Versus “Pentametri tribracho sedes patet ultima tantum.”

Jambus constat ex prima brevi syllaba et altera longa, et ideo est temporum trium, ut ‘vives’, ‘senex’, ‘parens’ et dicitur a ia<m>bin graece quod est velox latine, iambo brevis insita longae. Ponitur autem in tertio

14: I have normalized the spelling to classical ortography, except for technical terms and examples where I have retained the spelling of the Ms.

15: For this first text cf. G, p. 194–7.

pede versus hexametri vel pentametri et numquam alibi. Versus “iambo vel nulla vel tantum tertia detur”.

Anapestus constat ex duabus primis brevibus syllabis et ultima longa, ideo est quattuor temporum, ut ‘pietas’, et dicitur ab ana quod est re et pestin percussio, quasi repercussio. Et nullibi potest poni nisi in quarto vel quinto pede versus pentametri. “Quarto pentametri quintove locas anapestum”.

Nota sex sunt vitia cavenda in metris. *Primum* ne positio brevis ponatur. Positio est quando unam vocalem sequuntur duae consonantes ut ‘arma’, ‘artus’. Et est natura positionis producere praecedentem vocalem naturaliter correptam nisi liquida fuerit posita in eadem syllaba post mutam quae faciunt praecedentem vocalem naturaliter correptam esse communem. Quatuor modis fit positio: primo quando unam vocalem sequuntur duae consonantes ut ‘arma’, ‘artus’ vel vocalis loco consonantis posita ut ‘aut’, ‘veniis’, 2° quando ‘i’ ponitur inter duas vocales ut ‘eius’, 3° quando ‘ex’ ponitur inter duas vocales ut ‘dixit’, 4° quando ‘z’ ponitur inter duas vocales <ut> ‘Mezentius’.

2^m ne longa syllaba corripiatur.

3^m ne brevis producat.

4^m ne dictio incipiens a vocali sequatur dictionem in ‘m’ terminantem vel ne vocalis vel ‘h’ vocalem sequatur.

5^m ne vocalis [ne vocalis] sequatur vocalem vel ne vocalis post ‘m’ ponatur.

6^m est ne sensus materiae pervertatur.

Sequitur¹⁶ parvum compendium pro facili cognitione omnium pedum tam poetarum quam aliorum Antiquorum perutile, qui pedes contrariantur adinvicem bini et bini.

Hii sunt pedes disyllabarum dictionum.

Pirri[ki]kius constat ex duabus brevibus ut ‘lege’, ‘mare’ et ideo est duorum temporum quia brevis syllaba habet tantum unum tempus in prolatione, sed longa syllaba habet duo tempora in prolatione. Versus: “Syllaba quae brevis est unum tempus tenet in quo profertur, longae spatium des geminare”.

Contrarius illi est spondeus qui constat ex duabus longis, et ideo quattuor temporum ut ‘aestas’, ‘salve’, ‘audens’, ‘gaudens’.

Hii sunt pedes trisyllabarum dictionum:

16: For this second text cf. G, p. 197–9.

Tibrachus constat ex tribus brevibus simul, et ideo est trium temporum ut 'facere', 'canere', 'fruere'.

Contrarius illi Molosus constat ex tribus longis syllabis, et ideo est sex temporum, ut 'donabat', 'tempestatas', 'paupertas'.

Amphimachus constat ex prima et ultima longis et media brevi, ideo est quinque temporum, ut 'pontifex', 'artifex'.

Contrarius illi Amphibrachus constat ex prima et ultima brevibus et media longa, ideo est quattuor temporum, ut 'docere', 'amare', 'tepescit'.

Bachus constat ex prima brevi et duabus ultimis longis, ergo est quattuor(!) temporum ut 'egestas', 'tepescent'.

Contrarius illi Antibachus vel Ptamibachus constat ex primis duabus longis et ultima brevi, et ideo est quinque temporum ut 'donare', 'natura'.

Hii sunt pedes tetrasyllabarum dictionum:

Proceleumatichus constat ex quattuor brevibus syllabis, ergo est quattuor temporum ut 'ariete', 'pariete'.

Contrarius illi Dispondeus constat ex quattuor longis scilicet ex duobus spondeis, ideo est octo temporum ut 'praecurrentes', 'oratores'.

Diambus constat ex prima et tertia brevibus producendo secundam et quartam, et ergo est sex temporum, ut 'propinquitas', 'amenitas'.

Contrarius illi Distrocheus constat ex prima et tertia longis corripiendo secundam et ultimam, et est temporum sex ut 'caritate', 'sanctitate'.

Antipastus constat ex prima et ultima brevibus producendo duas medias, ideo est sex temporum, ut 'refundente'.

Coriambus constat ex prima et ultima longis corripiendo duas medias, ideo est sex temporum ut 'omnipotens', 'sanctificans'.

Ionicus minor ex primis duabus brevibus et ultimis duabus longis, ideo est sex temporum, ut 'dominatrix', 'docuerunt'.

Ionicus maior ex primis duabus longis et ultimis duabus brevibus, ergo est sex temporum, 'fortissimus', 'ignobilis'.

Peon primus ex prima longa et tribus aliis brevibus, ideo est quinque temporum ut 'legitimus', 'iudicia'.

Peon secundus ex secunda longa et tribus aliis brevibus, ideo etiam est quinque temporum ut 'amicitia', 'tragedici'.

Peon tertius ex tertia longa et aliis brevibus, et est quinque temporum ut 'mulieres'.

Peon quartus ex tribus primis brevibus et ultima longa, ergo est quinque temporum ut 'celeritas'.

Epitricus primus ex prima brevi et aliis tribus longis, ergo est septem temporum, ut 'sacerdotes', 'relinquentes'.

Epitrichus secundus ex secunda brevi et aliis tribus longis, etiam est septem temporum ut 'perlegentes'.

Epitrichus tertius ex tertia brevi et aliis tribus longis, ut 'Demostenes'.

Epitrichus quartus ex tribus primis longis et ultima brevi, etiam est temporum septem, ut 'tempestate'.

Ex ... collectum est.

Appendix II: The source of the Fundamentum & Regulae printed by Godfred of Ghemen.

In the facsimile-edition of the *Fundamentum* and the *Regulae* (cf. note 2 above) I could only repeat Chr. Bruun's statement that this book was heavily dependent on the *Fundamentum scholarium* edited by Heinrich Quentell in Cologne 1492. Since then I have been able to check this edition in a microfilm copy put at my disposal through the courtesy of the Gesamtkatalog der Wiegendrucke.

The Godfred of Ghemen-print is a word-by-word reproduction of the Cologne edition; even the vernacular examples – discussed in p. 259–60 note 35 of the *Efterskrift* – are taken over *verbatim* from the Cologne edition, with very few exceptions. I submit a list of the examples, discussed in note 35 and add the reading of the Cologne edition.

<i>Ghemen</i>	<i>Quentell</i>
F 39 Petrus quae pars	Dominus quae pars
F 40 ut novus nye	ut novus nyeu
novior nyer	novior nyer
novissimus aller syste	novissimus alle nyueste
F 41 een heer...die heren	eyn heer...dye heeren
F 51 Hafnya, Faxe	Monasterio
Hafnya, Colonia	Colonia
Hafnyam	Monasterium
F 58 vach	vach
saa, sva, sode	zodes, sane
correcte Hafnye	correcte Colonie
F 78 et exponuntur per het vel haver (!)	et teutonizantur per het
ut penitet het ruwet	ut penitet het ruwet
F 79 et exponuntur per men ut	et teutonizantur per men ut
legitur men lest	legitur men lest
R 127 Petrus est canonicus	Petrus est canonicus
Roskildensis et Haffnensis	Coloniensis et Nuciensis
ecclesiarum	ecclesiarum
R 176 Regule ortographie et artis metrificandi correcte emendateque <sine	Regule ortographie et artis metrificandi correcte emendateque

quibus versus et dictamen Boethii,
Saxonis Grammatici et plu-
rimorum intelligi non possent. Et
comprehenduntur tertia parte et
quarta Alexandri>

feliciter incipiunt

R 208 <Auree>regule partium gramatice
artis fundamentales totum latinitatis
fundamentum continentes felicem ha-
bent finem.

feliciter incipiunt

Regule partium gramatice artis funda-
mentales totum latinitatis fundamentum
continentes felicem habent finem. Im-
presse Colonie per me Henricum Quen-
tell anno nostre salutis MCCCC XCII
decimo die octobris.

*Appendix III: The Remigius text of Paris BN lat. 7492 f. 113rB–114vA.*¹⁷

Dominus que pars? nomen. Quare? quia significat substantiam vel
qualitatem, propriam vel communem.

Nomini quot accidunt? quinque. Que? species, genus, numerus, figura,
casus. Cuius speciei? derivative. Quare? quia ab alio derivatur. Quod est
illud? ‘dominor, dominaris’.

Cuius generis? masculini. Quare? quia preponitur ei in declinatione
articulare pronomen quod est ‘hic’.

Cuius numeri? singularis. Quare? quia singulariter profertur.

Cuius figure? simplicis. Quare? quia non potest dividi in duas intel-
ligibiles partes, sensum quarum habeat.

Potest componi? etiam. Quare? quia potest adiungi alicui dictioni ad
unum quid significandum. Quomodo? ‘vicedominus’.

Cuius casus? nominativi. Quare? quia in tali casu declinando reperitur et
eius sensum retinet.

Que pars regit? ‘venit’ Quare? quia tertia persona verbi est et regit
nominativum casum.

Est substantivum an adiectivum? substantivum. Quare? quia per se
positum substantive significat. Si adiectivum? quia cum aliis positum
adiective significat.

Est mobile an fixum? mobile. Quare? quia currit per tria genera. Si est
fixum? quia manet in una terminatione in nominativo.

Est proprium an appellativum? proprium. Quare? quia unius nomen
est et proprium dicitur. Si appellativum? quia commune est
multorum naturaliter.

17: The indented lines are such according to the hypothesis developed above cannot with
certainty be ascribed to the original ‘kernel’ text of the *Remigius*.

Cuius declinationis? secunde? Quare? quia mittit genitivum suum singularem in 'i'.

Cuius forme? pentaptote. Quare? quia habet quinque casus dissimiles inter se.

Quomodo declinatur? nominativo 'hic dominus' etc.

Ego que pars? pronomen. Quare? quia meram substantiam sine qualitate significat.

Pronomini quot accidunt? sex. Que? species, genus, numerus, figura, casus, persona.

Cuius speciei? primitive. Quare? quia a nullo derivatur.

Cuius generis? omnis. In hoc loco? masculini quia tale est illud cui adheret. Quod est illud? 'dominus'.

Cuius numeri? singularis. Quare? quia singulariter profertur.

Cuius figure? simplicis. Quare? quia non potest dividi in duas intelligibiles partes, sensum quarum habeat.

Cuius casus? nominativi? Quare? quia in tali casu declinando reperitur et eius sensum retinet.

Cuius persone? prime. Quare? quia omnia pronomina tertiarum personarum sunt preter 'ego' et 'tu' et ea que derivantur ab eis et 'meus' quod est prime persone intrinsecus et tertie extrinsecus.

Cuius declinationis? prime. Quare? quia mittit genitivum suum singularem in 'i' vel in 'is' ut 'mei' vel 'mis', 'tui' vel 'tis'.

Que est agnitio secunde declinationis pronominis? Hoc est eius genitivus singularis desinit in 'ius', ut 'ille, illius'. In qua declinatione octo principalia nomina continentur, scilicet 'unus', 'totus', 'solus', 'nullus', 'alter', 'uter', 'alius' et 'quis'. Quot sunt pronomina que habent vocativos? quattuor. Que? 'tu' primitivum et tria derivativa: 'meus', 'noster' et 'nostras'. Quot sunt pronomina que componuntur? quattuor. Que? 'ille', 'iste', 'hic', 'is'.

Lego que pars? verbum. Quare? quia cum modis et formis et temporibus agendi vel patiendi significativum est sine casu.

Verbo quot accidunt? octo. Que? genus, tempus, modus, species, figura, coniugatio, persona cum numero.

Cuius generis? activi. Quare? quia desinit in 'o' et potest accipere 'r' et facere ex se passivum.

Cuius temporis? presentis indicativi. Quare? quia presentem rem demonstrat.

Cuius modi? indicativi. Quare? quia indicando rem demonstrat.

Cuius speciei? primitive. Quare? quia a nullo derivatur.

Cuius figure? simplicis. Quare? quia non potest dividi in duas <etc>

Potest componi? etiam. quomodo? 'negligo'.

Cuius coniugationis? tertie. Quare? quia habet 'e' correpta ante 're' in infinitivo modo.

Cuius persone? prime. Quare? quia ipsa que loquitur pronuntiat.

Si est secunda? quia ipsa est ad quam prima loquitur. Si est tertia? quia ipsa est de qua loquitur prima ad secundam extra se et extra illam posita ad quam prima loquitur.

Cuius numeri? singularis. Quare? quia singulariter profertur.

Quomodo declinatur? Lego, legis.

Hodie que pars? adverbium. Quare? quia stat iuxta verbum et semper nititur verbo.

Adverbio quot accidunt? tria. Que? species, significatio et figura. Cuius speciei? derivative. Unde? a suis compositis. Que sunt illa? 'hoc' et 'die'.

Cuius significationis? temporis. Da temporis! ut hodie.

Cuius figure? composite. Quare? quia potest dividi in duas intelligibiles partes. In quibus? in 'hoc' et 'die'.

Adamans que pars? participium. Quare? quia capit partem nominis, partemque verbi. Recipit autem a nomine genera et casus, a verbo autem tempora et significationes, ab utroque numerum et figuram.

Participio quot accidunt? sex. Que? genera, casus, tempora, significationes, numerum et figura.

Cuius generis? omnis. Quare? quia preponitur ei in declinatione articularia pronomina que sunt 'hic' et 'hec' et 'hoc'.

Cuius casus? nominativi. Quare? quia in tali casu declinando reperitur et eius sensum retinet.

Cuius temporis? presentis participii. Quare? quia omnia participia in 'ans' vel in 'ens' desinentia presentis temporis sunt, in 'tus' vel in 'sus' vel in 'xus' sunt preteriti, in 'rus' vel in 'dus' futuri.

Cuius significationis? active. Quare? quia ab activo verbo derivatur.

Cuius numeri? singularis. Quare? quia singulariter profertur.

Cuius figure? decomposite. Quare? quia a composito verbo derivatur.

Quod est illud? ‘adamo’, ‘adamas’. Illud unde componitur? ex ‘ad’ et ‘amo’, ‘amas’.

Quomodo declinatur? nominativo hic et hec et hoc adamans, genetivo huius adamantis.

Atque que pars? coniunctio. Quare? quia coniungit ceteras partes orationis in ordine.

Coniunctioni quot accidunt? tria. Que? potestas, figura, ordo. Cuius potestatis? copulative. Da copulativas! ‘et’, ‘que’, ‘at’, ‘atque’, ‘ac’ ‘vel’.

Cuius figure? composite. Unde? ex ‘at’ et ‘que’. Cuius ordinis? communis.

Quot sunt coniunctiones prepositivi ordinis? quindecim. Que sunt? ‘at’, ‘ast’, ‘aut’, ‘ac’, ‘vel’, ‘nec’, ‘neque’, ‘si’, ‘quin’, ‘quatenus’, ‘sin’, ‘seu’, ‘sive’, ‘ni’. Quot sunt coniunctiones subiectivi ordinis? sex. Que? ‘que’, ‘ve’, ‘ne’, ‘quidem’, ‘quoque’, ‘autem’. Ex his tres sunt enclitice id est inclinative que inclinant ad se accentum precedentis sillabe ut ‘dixitque’, ‘bonive’, ‘putasne’, ‘videsne’. Cetera sunt communes, que possunt preponi et supponi.

Ad que pars? prepositio. Quare? quia preponitur ceteris partibus orationis in ordine, tam per appositionem quam per compositionem, per appositionem ut ‘ad ecclesiam vado’, per compositionem, ut ‘impius’. His duobus modis preponitur nomini et participio ut ‘in domo fumante sedeo’ et ‘ineptus’ et ‘insipiens’, verbo per solam compositionem ut ‘invenio’, pronomini per solam appositionem ut ‘in illo’.

Prepositioni quot accidunt? unum. Quid? casus tantum. Quot casus? duo. Qui? accusativus et ablativus.

<Cui casui servit? accusativo.>¹⁸ Da prepositiones casus accusativi! ‘ad’, ‘apud’...

Da prepositiones casus ablativi! ‘a’, ‘ab’, ‘abs’... Da prepositiones utriusque casus! ‘in’, ‘sub’, ‘super’, ‘subter’.

Quot sunt prepositiones que a dictionibus separari non possunt? septem. Que? ‘di’, ‘dis’, ‘re’, ‘se’, ‘an’, ‘con’, ‘o’.

<*Heu* que pars? interiectio. Quare? quia interiacet aliis partibus orationis. Interiectioni quot accidunt? unum. Quid? significatio tantum. Cuius significationis? dolentis. Da dolentis! ut ‘heu’, ‘hei’.>¹⁸

18: The suppletions at the and are suggested by the textform of the *Janua* (above note 7).

Indleveret til Selskabet april 1982.
Færdig fra trykkeriet juni 1982.

Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab

Historisk-filosofiske skrifter

Hist. Filos. Skr. Dan. Vid. Selsk.

Priser excl. moms / Prices abroad in DKr.

Vol. 8 (DKr. 300.-)

1. STEENSBERG, AXEL, og CHRISTENSEN, J. L. ØSTERGAARD: Store Valby. Historisk-arkæologisk undersøgelse af en nedlagt landsby på Sjælland. Med bidrag af TOVE HATTING og DAVID LIVERSAGE. With an English Summary. Parts I-III. 1974. 300.-

Vol. 9 (DKr. 780.-)

1. HAMMERICH, L. L.: A Picture Writing by EDNA KENICK, Nunivak, Alaska. With Prefaces by JES P. ASMUSSEN and ROBERT PETERSEN. 1977. 150.-
2. ASMUSSEN, JES P., and PAPER, HERBERT: The Song of Songs in Judæo-Persian. Introduction, Texts, Glossary. 1977. 180.-
3. DAL, ERIK, and SKÅRUP, POVL: The Ages of Man and the Months of the Year. Poetry, Prose and Pictures Outlining the *Douze mois figurés* Motif Mainly Found in Shepherd's Calendars and in Livres d'Heures (14th to 17th Century). 1980. 90.-
4. Studies in Northern Coinages of the Eleventh Century. Edited by C. J. BECKER. By BRITA MALMER, MARK BLACKBURN, MICHAEL DOLLEY, KENNETH JONSSON and C. J. BECKER. 1981. 200.-
5. RIIS, P. J.: Etruscan Types of Heads. A Revised Chronology of the Archaic and Classical Terracottas of Etruscan Campania and Central Italy. 1981. 160.-

Vol. 10 (*uafsluttet/unfinished*)

1. THRANE, HENRIK: Sūkās IV. A Middle Bronze Age Collective Grave on Tall Sūkās. 1978 (Publications of the Carlsberg Expedition to Phoenicia 5. Simultaneously published: Publications 6: ALEXANDERSEN, VERNER: Sūkās V. A Study of Teeth and Jaws from a Middle Bronze Age Collective Grave on Tall Sūkās. *Biologiske Skrifter* 22:2, 80.-). 1978. 100.-
2. RIIS, P. J.: Sūkās VI. The Graeco-Phoenician Cemetery and Sanctuary at the Southern Harbour (Publications 7). 1979. 120.-
3. OLDENBURG, EVELYN, and ROHWEDER, JØRGEN: The Excavations at Tall Darūk and at 'Arab al-Mulk (Publications 8). 1981. 200.-

Historisk-filosofiske Meddelelser
 Hist. Filos. Medd. Dan. Vid. Selsk.
 Priser excl. moms / Prices abroad in DKr.

Vol. 46 (DKr. 182.-)

D.kr.

1. STEN, HOLGER: L'emploi des temps en portugais moderne. 1973.....	90.-
2. BIRKET-SMITH, KAJ: Studies in Circumpacific Culture Relations. III. Sundry Customs and Notions. 1973.....	32.-
3. HJELHOLT, HOLGER: Arvefølgesag og forfatningsforhold i det danske monarki ved midten af 19. århundrede. Fr. v. Pechlins virksomhed for monarkiets opretholdelse ca. 1845-51. Mit einer deutschen Zusammenfassung. 1973...	60.-

Vol. 47 (DKr. 338.-)

1. BIRKET-SMITH, KAJ: Studies in Circumpacific Culture Relations. IV. The Double-Headed Serpent. 1973.....	8.-
2. HANNESTAD, LISE: The Paris Painter, an Etruscan Vase-Painter. 1974.....	45.-
3. RASMUSSEN, JENS ELMEGÅRD: Haeretica Indogermanica. A Selection of Indo-European and Pre-Indo-European Studies. 1974.....	35.-
4. HANNESTAD, LISE: The Followers of the Paris Painter. 1976.....	110.-
5. HAMMERICH, L. L.: Phil. 2,6 and P. A. Florenskij. 1976.....	20.-
6. STEENSBERG, AXEL: Stone Shares of Ploughing Implements from the Bronze Age of Sytia. 1977.....	50.-
7. GULDBERG AXELSEN, HANS: A Preliminary Report Concerning Ethnological Field Research in the Solu District in North East Nepal. 1977.....	70.-

Vol. 48 (*uafsluttet/unfinished*)

1. HENDRIKSEN, HANS: Himachali Studies. I. Vocabulary. 1976.....	180.-
2. - - - - II. Texts. 1979.....	150.-
3. - - - - III. Grammar, in preparation.	

Vol. 49 (DKr. 410.-)

1-2. GENGE, HEINZ: Nordsyrisch-südanatolische Reliefs. Eine archäologisch-historische Untersuchung. Datierung und Bestimmung. I. Text. II. Abbildungen. Anmerkungen. 1979.....	320.-
3. SÄVE-SÖDERBERGH, TORGNVY: The Scandinavian Joint Expedition to Soudanese Nubia. 1979.....	50.-
4. ERDMANN, KARL DIETRICH: Rätestaat oder parlamentarische Demokratie. Neuere Forschungen zur Novemberrevolution 1918 in Deutschland. 1979.....	40.-

Vol. 50 (*uafsluttet/unfinished*)

1. CLARK, GRAHAME: World Prehistory and Natural Science 1980.....	40.-
2. MOUSTGAARD, I. K.: Beskrivelse og kommunikation. Kapitler af beskrivelsens psykologi. With an English Summary: Description and communication. 1981	200.-
3. FINLEY, M. I.: Authority and Legitimacy in the Classical City-State. 1982.	40.-
4. <i>Remigijs</i> , Schleswig 1486. A Latin Grammar in Facsimile Edition with a Postscript by Jan Pinborg. 1982.....	80.-